

Izvedbena umjetnost u Hrvatskoj u kontekstu programa Kreativna Europa 2014. - 2020.

Tomić, Iris

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of dramatic art / Sveučilište u Zagrebu, Akademija dramske umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:205:954217>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Academy of Dramatic Art - University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI
Studij produkcije
Usmjerenje scenske i izvedbene umjetnosti

IZVEDBENA UMJETNOST U HRVATSKOJ U
KONTEKSTU PROGRAMA KREATIVNA EUROPA
2014. – 2020.

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Iva Hraste Sočo, doc. art.

Studentica: Iris Tomić

Zagreb, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KREATIVNA EUROPA	3
2.1. HRVATSKA I KREATIVNA EUROPA	7
2.1.1. NATJEČAJ: MANJI PROJEKTI SURADNJE.....	9
2.1.2. NATJEČAJ: VEĆI PROJEKTI SURADNJE.....	11
2.1.3. NATJEČAJ: EUROPSKE PLATFORME	12
2.1.4. NATJEČAJ: KNJIŽEVNI PRIJEVODI	13
3. PROJEKTI I INTERVJUI	13
3.1. O PROJEKTIMA	14
3.1.1. <i>Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene</i> ; Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku.....	14
3.1.2. <i>Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti</i> ; Hrvatski institut za pokret i ples.....	14
3.1.3. <i>apap – Performing Europe 2020</i> ; Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu – Kultura promjene ..	15
3.1.4. <i>Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti</i> ; CRVENI NOSOVI klaunovidoktori	16
3.1.5. <i>circusnext</i> platforma; Cirkorama	16
3.1.6. <i>Aerowaves</i> ; Zagrebački plesni ansambl.....	17
3.2. INTERVJUI	18
3.2.1. <i>Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene</i> ; Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku.....	19
3.2.2. <i>Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti</i> ; Hrvatski institut za pokret i ples.....	21
3.2.3. <i>apap – Performing Europe 2020</i> ; Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu – Kultura promjene ..	24
3.2.4. <i>Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti</i> ; CRVENI NOSOVI klaunovidoktori	27
3.2.5. <i>circusnext</i> platforma; Cirkorama	29
3.2.6. <i>Aerowaves</i> ; Zagrebački plesni ansambl.....	31
4. ANALIZE	32
4.1. KOMPARATIVNA ANALIZA	32
4.1.1. REZULTATI KOMPARATIVNE ANALIZE	36
4.2. SWOT ANALIZA	40
4.3. PESTLE ANALIZA	40
5. NOVO RAZDOBLJE KREATIVNE EUROPE	42
5.1. KREATIVNA EUROPA 2021. – 2027.	42
5.2. USPOREDBA PROGRAMA KREATIVNA EUROPA 2014. – 2020. I KREATIVNA EUROPA 2021. – 2027.	45
6. PREDIKCIJE ZA IZVEDBENU UMJETNOST U HRVATSKOJ U KONTEKSTU PROGRAMA KREATIVNA EUROPAU RAZDOBLJU OD 2021. DO 2027.	46
7. ZAKLJUČAK	48
8. POPIS LITERATURE I OSTALIH IZVORA	50
9. PRILOZI	55
9.1. TABLICE	55
9.1.1. Tablica 1.	55

9.1.2.	Tablica 2.	56
9.1.3.	Tablica 3.	56
9.2.	FOTOGRAFIJE	58
9.2.1.	Fotografija 1.	58
9.2.2.	Fotografija 2.	58
9.2.3.	Fotografija 3.	59
9.2.4.	Fotografija 4.	59
9.2.5.	Fotografija 5.	60
9.2.6.	Fotografija 6.	60
10.	KRATAK ŽIVOTOPIS	61

SAŽETAK

Republika Hrvatska sudjeluje u programima sufinanciranja kulturnog i kreativnog sektora Europske unije od 2007. godine u programu *Kultura*. Od 2013. godine, kada postaje ravnopravna članica Europske unije, sastavnim je dijelom i programa Kreativna Europa koji je trajao do 2020. godine. Tijekom sedam godina u Hrvatskoj je ostvareno preko 50 projekata suradnje s drugim članicama Programa. Program Kreativna Europa se dijeli na tri potprograma – MEDIA, Kultura i Međusektorska suradnja. Na potprogram Kultura odlazi 31% proračuna Kreativne Europe, a koji sam iznosi nešto manje od 1,5 milijarde eura. U sklopu *Kulture* sufinanciraju se i projekti u području izvedbenih umjetnosti koji su ujedno i fokus ovog rada. U prvom dijelu rada predstaviti će se Kreativna Europa i dat će se kratak pregled u hrvatskom kontekstu te zastupljenosti pojedinih djelatnosti u projektima iz sljedećih natječajnih kategorija: Manji projekti suradnje, Veći projekti suradnje i Europske platforme. U drugom dijelu rada istražiti će se kako je sudjelovanje pojedinih hrvatskih partnera utjecalo na izvedbenu umjetnost u Hrvatskoj u kontekstu programa Kreativna Europa (2014. – 2020.). Na temelju intervjua sa šest predstavnika kulturnih i obrazovnih institucija i nezavisnih organizacija napravit će se nekoliko analiza pomoću kojih će se ustanoviti predikcija za izvedbenu umjetnost u Hrvatskoj u kontekstu programa Kreativna Europa (2021. – 2027.).

Ključne riječi: Kreativna Europa, izvedbena umjetnost, kultura, institucije, nezavisne organizacije

SUMMARY

The Republic of Croatia has participated in cultural and creative sector financing programmes of the European Union since 2007 as part of the Culture project. When Croatia became a member of the EU in 2013, it also became a participant in the Creative Europe (2014 – 2020) financing programme. During the last seven years, there were more than 50 projects in which Croatia was either a lead partner or a partner with other members of Creative Europe. Creative Europe is divided into three sub-programmes – MEDIA, Culture, and the Cross-sector strand. Creative Europe's budget is a little less than 1.5 billion €, and 31 % of the whole budget is spent on the Culture sub-programme. This sub-programme supports and promotes Europe's cultural sector, which also encompasses performing arts. This paper focuses on performing arts in Croatia within the Creative Europe programme. The first part of the paper describes Creative Europe, and the reader will get an overview of projects made with Croatian partners. The second part shows the research on how being a partner in Creative Europe projects affected performing arts in Croatia in the context of the programme (2014 – 2020). Based on six interviews with officials of cultural and educational institutions and non-governmental organisations, the paper features three analyses that predict how the development of performing arts will look in the context of the Creative Europe programme (2021 – 2027).

Key words: Creative Europe, performing arts, culture, institutions, non – governmental organisations

1. UVOD

Europska unija je ekonomska i politička sila ujedinjena na starom kontinentu te je unija europskih zemalja koja se zasniva na vrijednostima kao što su ljudsko dostojanstvo, sloboda, demokracija, jednakost, vladavina prava i ljudska prava.¹ Vrijednosti Unije su ujedno i vrijednosti umjetničkog sektora, a upravo je kultura nešto što čini paneuropski duh jakim i prepoznatljivim.

Prije svoje smrti, 2011. godine, u knjizi „Početi iznova - Promena teatarskog sistema“, Dragan Klaić je napisao:

„Kvalitet, kontinuitet i raznolikost izvođačkih umetnosti u nekoliko zemalja su možda u opasnosti, ali prilike za međunarodnu suradnju će takođe nestati i to baš dok ekonomska kriza kao protivtežu ambicioznom planu integracije koji propagira Evropska unija, potpiruje izolacionizam, ksenofobiju i sebični nacionalizam. Moglo bi se čak reći da su različiti oblici međunarodne saradnje, uz postojeća sredstva za stimulaciju mobilnosti umetnika i pogotovo međunarodne sekcije pozorišnih festivala, danas neophodniji nego ikad, jer zajedno doprinose nastajanju evropskog kulturnog državljanstva tako što slave kulturni diverzitet i protive se kulturnoj jednoličnosti koju na globalnom tržištu nameću proizvodi komercijalne kulture. Štaviše, ako Evropa želi da postane politička, a ne samo ekonomska i monetarna unija, cilj ne će moći postići bez neke vrste kulturne integracije poput one otelotvorene u međudržavnoj pozorišnoj saradnji. (...). Ovaj projekat mora da bude javnog karaktera, podržan od strane javnih vlasti i da ide nasuprot pritiscima jednoličnosti koje tržište stavlja na komercijalnu zabavu.“ (Klaić D., 2016 : str. 136. i 137.)

čime je iskazao potrebu za jedinstvenim programom koji će financijski i logistički pomoći europskoj kulturi da se istakne u odnosu na druge, a samim time i Europi, odnosno Europskoj uniji, te da se vrati u sam vrh vodećih politički, ekonomskih i kulturnih sila na svijetu.

Nedugo nakon njegove smrti, 2014. godine, započinje jedan od najjačih programa financiranja kulture i kulturnog sektora, a to je program Kreativna Europa koji je završio 2020. godine. U prethodnom desetljeću kultura i kulturni sektor su dobivali na snazi te su se razvijali uzlaznom putanjom pa je tako gotovo 4,5% BDP-a Europske unije upravo iz tog sektora. Program

¹ Ciljevi i vrijednosti EU-a; https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

Kreativna Europa dijeli se na tri potprograma – MEDIA, Kultura i Međusektorska suradnja. Pomoću potprograma *Kultura* sufinanciraju se i izvedbene umjetnosti.

Republika Hrvatska članica je Europske unije od 2013. godine što znači da je i, također, ravnopravna članica za korištenje financijskih sredstava programa Kreativna Europa. Međutim, i prije članstva u Uniji Hrvatska je sudjelovala u programu *Kultura* koji je financirao kulturni i kreativni sektor od 2007. godine do 2013. godine. Republika Hrvatska je postala članicom tog programa potpisivanjem *Memoranduma o razumijevanju između Republike Hrvatske i Europske zajednice o sudjelovanju Republike Hrvatske u programu Kultura (2007. – 2013.)*.²

Tijekom proteklih sedam godina Hrvatska je sudjelovala u preko 50 projekata koji su bili sufinancirani sredstvima iz Kreativne Europe. U ovom će se istraživanju ispitati i analizirati na koji su način institucije i neprofitne organizacije, koje se bave izvedbenom umjetnosti, iskoristile mogućnosti koje nudi Kreativna Europa te kako njihovo sudjelovanje može utjecati na razvoj izvedbene umjetnosti u Hrvatskoj. Za potrebe ovog istraživanja provest će se intervjui sa šest institucija ili neprofitnih organizacija te će se izraditi analize iz kojih će biti vidljivi odgovori na uvodna pitanja.

² Što je program Kultura 2007. – 2013.?: <https://min-kulture.gov.hr/arhiva-344/hrvatski/desni-izbornik/program-europske-unije-kultura-2007-2013/sto-je-program-kultura-2007-2013/7533>; mrežna stranica posjećena 9. veljače 2021.

2. KREATIVNA EUROPA

Europa je vodeća svjetska sila u produkciji projekata kreativne industrije, a sama kultura igra veliku ulogu u ekonomiji Europske unije. Studije pokazuju da kulturni i kreativni sektor³ obuhvaćaju gotovo 4,5% BDP-a Europske unije i gotovo 4% je zaposlenih unutar istih sektora. Upravo zbog tih razloga pokrenut je program Kreativna Europa koji objedinjuje i podupire kulturni i kreativni sektor te europsku kinematografiju. Program Kreativna Europa obuhvaća nove izazove pred kojima se nalazi kultura, a koji se odnose na globalizaciju i digitalne tehnologije koje mijenjaju načine djelovanja kulture te načine na koje je kultura distribuirana i tko istoj ima pristup (i dionici i publike). Program vodi Izvršna agencija za obrazovanje, kulturu i audiovizualnu djelatnost.⁴

Prema uredbi (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, donesenoj 13. prosinca 2013. godine, o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. – 2020.) određeni su opći i posebni ciljevi⁵ Programa prema kojima se kreirao sam program Kreativne Europe.

Opći ciljevi su:

³ Prema Uredbi (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, od 11. prosinca 2013., o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. - 2020.) i stavljanju izvan snage odluka br. 1718/2006/EZ, br. 1855/2006/EZ i br. 1041/2009/EZ, kulturni i kreativni sektor se definiraju kao „svi sektori čije se aktivnosti temelje na kulturnim vrijednostima i/ili umjetničkom i drugim kreativnim izričajima, bez obzira na to jesu li te aktivnosti tržišno ili netržišno usmjerene, bez obzira na vrstu strukture koja ih provodi te bez obzira na način financiranja te strukture. Te aktivnosti obuhvaćaju razvoj, stvaranje, produkciju, širenje i očuvanje robe i usluga koje sadrže kulturni, umjetnički ili drugi kreativni izričaj kao i povezane funkcije kao što su obrazovanje ili upravljanje. Kulturni i kreativni sektori obuhvaćaju, između ostalog, arhitekturu, arhive, knjižnice i muzeje, umjetničke zanate, audiovizualni sektor (uključujući film, televiziju, videoigre i multi mediju), materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu, dizajn, festivale, glazbu, književnost, izvedbene umjetnosti, nakladništvo, radio i likovne umjetnosti“, *Uredba (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. - 2020.) i stavljanju izvan snage odluka br. 1718/2006/EZ, br. 1855/2006/EZ i br. 1041/2009/EZ*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cce7f3e0-3e91-41dd-8746-2878e59c3ba5/language-hr>; mreža stranica posjećena 25. veljače 2021.

⁴ Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu (EACEA) upravlja financijskim sredstvima namijenjenima obrazovanju, kulturi, audiovizualnoj djelatnosti, sportu, građanstvu i volontiranju. Odgovornosti koje EACEA obnaša su: bliska suradnja s drugim službama Komisije i upravljanje većim dijelom sljedećih EU-ovih programa financiranja: Kreativna Europa, Erasmus+, Europske snage solidarnosti, Europa za građane, Volonteri za humanitarnu pomoć EU-a, Program mobilnosti unutar Afrike te upravlja projektima odabranim tijekom programa financiranja za 2007. – 2013. i mrežom Eurydice. Dužnosti EACEA-e su sastavljanje uvjeta i smjernica za mogućnosti financiranja, ocjenjivanje zahtjeva, odabiranje projekata i potpisivanje sporazuma o projektima, održavanje bliskog kontakta s korisnicima i praćenje projekata, pružanje informacija i podrška podnositeljima zahtjeva i korisnicima, podrška Europskoj komisiji u pitanjima politika, https://ec.europa.eu/info/departments/education-audiovisual-and-culture_hr; mrežna stranica posjećena 7. siječnja 2021.

⁵ Opći i posebni ciljevi su u potpunosti preuzeti iz dokumenta *Uredba (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. - 2020.) i stavljanju izvan snage odluka br. 1718/2006/EZ, br. 1855/2006/EZ i br. 1041/2009/EZ*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cce7f3e0-3e91-41dd-8746-2878e59c3ba5/language-hr>; mreža stranica posjećena 24. veljače 2021.

- zaštita, razvoj i promicanje europske kulturne i jezične raznolikosti i promicanje europske kulturne baštine;
- jačanje konkurentnosti europskih kulturnih i kreativnih sektora, posebno audiovizualnog sektora, s ciljem promicanja pametnog, održivog i uključivog rasta.

A posebni ciljevi su:

- podupirati sposobnost transnacionalnog i međunarodnog djelovanja europskih kulturnih i kreativnih sektora;
- promicati transnacionalno kruženje kulturnih i kreativnih djela i transnacionalnu mobilnost kulturnih i kreativnih aktera, posebno umjetnika, kao i doseći novu i proširenu publiku i poboljšati pristup kulturnim i kreativnim djelima u Uniji i izvan nje uz poseban naglasak na djeci, mladim osobama, osobama s invaliditetom i nedovoljno zastupljenim skupinama;
- jačati financijsku sposobnost MSP-ova i mikroorganizacija te malih i srednjih organizacija u kulturnim i kreativnim sektorima na održiv način, istodobno težeći osiguranju uravnotežene geografske pokrivenosti i sektorske zastupljenosti;
- poticati razvoj politika, inovacije, kreativnost, razvoj publike i nove poslovne i upravljačke modele kroz potporu za transnacionalnu političku suradnju.

Program Kreativna Europa trajao je sedam godina, od 2014. godine do 2020. godine, a povezo je do tada razdvojene sustave potpore, programe MEDIA 2007., Kultura i MEDIA Mundus u zajednički program koji je otvoren svim kulturnim i kreativnim industrijama, a istovremeno odgovara i na zasebne potrebe kulturnog i kreativnog sektora preko posebnih programskih aktivnosti – potprogram MEDIA i potprogram Kultura. MEDIA Mundus je bio program koji je poticao suradnju između europskih i svjetskih profesionalaca u međunarodnoj distribuciji europskih filmova, a od 2014. integriran je u programsku aktivnost Potprograma MEDIA.

S druge strane, Program je izrađen u okviru strategije Europa 2020.⁶ gdje je kultura prilično marginalizirana. Kreatori kulturnih politika Unije su prepoznali ekonomsku važnost kulture, a isto navode i Primorac, Obuljen Koržinek i Uzelac (2017)⁷ napominjući da je jedan od ključnih

⁶ Europa 2020, <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454> ; mrežna stranica posjećena 24. veljače 2021.

⁷ Primorac, Obuljen Koržinek i Uzelac; *Položaj i uloga kulture u Agendi EU. Policy implikacije potprograma Kultura u programu Kreativna Europa*; IRMO, Zagreb, 2017.

razloga za spajanje programa kulture i medija pod krov Kreativne Europe bila potreba da se uzmu u obzir i kulturni i gospodarski aspekti kulturnog sektora, a što je i postignuto dok je stvaranje takvog programa odgovorilo i na potrebu da se prizna sve važnija uloga koju kulturne i kreativne industrije imaju na globalnoj razini. Do danas i novog programa Kreativne Europe za razdoblje od 2021. do 2027. godine spajanje dvaju programskih dijelova još uvijek nije zaživjelo iako se s obzirom na trenutne svjetske trendove digitalizacije i pronalaženja novih produkcijskih formi može nagovijestiti skorašnje spajanje ili barem veća isprepletenost dvaju sektora.

Europska unija je za razdoblje unutar kojeg je djelovao program Kreativna Europa odredila proračun u iznosu od 1,46 milijardi eura što je do tada bila najveća svjetska potpora za kulturu i kreativnu industriju. Financijska potpora uključuje tisuće umjetnika, kulturnih profesionalaca i organizacija u izvedbenim i ostalim umjetnostima, oglašavanju, baštini, glazbi, interdisciplinarnim umjetnostima, filmu i industriji video igara. Program je podršku raspodijelio na 56% svog proračuna za potprogram MEDIA i 31% potprograma Kultura, a za međusektorske aktivnosti je raspodijeljen ostatak od 13% proračuna.

Zahvaljujući spajanju tri zasebna programa u jedan, Kreativna Europa je postala pristupačan i prepoznatljiv program za sve europske profesionalce u kulturnom i kreativnom sektoru neovisno o disciplini unutar njega kojom se isti bave. Također, takvim spajanjem djelotvornije su se podržala mikro poduzeća i mikroorganizacije, male i srednje organizacije (što je vrlo bitna činjenica budući da su odabrani projekti za analizu u nastavku rada, većinom producirani od strane umjetničkih organizacija koje imaju drugačiji pristup izvorima financiranja i samom tržištu) u njihovim nastojanjima da budu što konkurentniji na tržištu pomoću alata koji im pružaju digitalizacija i globalizacija. Kako bi Program uspio u tome, naglasak pri kreiranju istog je bio na tome da se vodi računa o posebnostima pojedinog sektora, njihovim različitim ciljnim skupinama i njihovim posebnim potrebama putem prilagođenih pristupa u okviru MEDIA programa, Kulture i Međusektorske suradnje⁸. Shodno tome na natječaje programa mogu se prijaviti sve pravne osobe (privatne i javne) i tijela nacionalne, regionalne i lokalne vlasti čija osnovna djelatnost pripada spektru kulture te se nalaze u jednoj od 28 članica⁹ Europske unije.

⁸ Uredba (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. - 2020.) i stavljanju izvan snage odluka br. 1718/2006/EZ, br. 1855/2006/EZ i br. 1041/2009/EZ, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cce7f3e0-3e91-41dd-87462878e59c3ba5/language-hr>; mrežna stranica posjećena 24. veljače 2021.

⁹ Velika Britanija je bila članica EU do 31. siječnja 2020. godine.

Sudjelovanje je također otvoreno i za države pristupnice, kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje EU, države članice Europskog gospodarskog prostora te države članice Europske politike susjedstva, ali pod posebnim uvjetima (potpisivanje memoranduma o suradnji).

Potprogram Kultura

Potprogram Kultura podržava i promovira europski kulturni sektor, dodjeljuje bespovratna sredstva, podupire projekte s prekograničnom dimenzijom, a inicijative ovog potprograma su: Europska prijestolnica kulture, Europska oznaka baštine, Dani europske baštine i Nagrade Europske Unije.¹⁰ U sklopu Kulture (unutar koje se financiraju izvedbene umjetnosti) korisnici se mogu prijaviti na četiri vrste natječaja¹¹:

1. Potpora europskim projektima suradnje
 - Manji projekti suradnje (min. 3 partnera, potpora EU-a do 200.000,00 EUR, odnosno 60% ukupne vrijednosti projekta)
 - Veći projekti suradnje (min. 6 partnera, potpora EU-a do 2.000.000.000,00 EUR, odnosno najviše 50% ukupne vrijednosti projekta)
2. Potpora projektima književnih prijevoda
 - Manji projekti književnih prijevoda (do 2 godine, 3–10 naslova, potpora EU-a do 100.000 EUR, odnosno 50% vrijednosti projekta)
 - Projekti književnih prijevoda s okvirnim partnerskim sporazumom (3 i 4 godine, do 10 naslova godišnje, potpora EU-a do 100.000 EUR godišnje, odnosno 50% vrijednosti projekta)
3. Potpora europskim mrežama (min. 15 partnera, potpora EU-a do 250.000, 00 EUR, odnosno 80% ukupne vrijednosti projekta)
4. Potpora europskim platformama (min. 10 partnera, potpora EU-a do 500.000, 00 EUR, odnosno 80% ukupne vrijednosti projekta)

Kriteriji po kojima se vrednuju prijavljeni programi su relevantnost projektne ideje u odnosu na ciljeve i prioritete, kvaliteta sadržaja i predloženih aktivnosti, komunikacija i diseminacija

¹⁰ *Program Kreativna Europa: potprogram Kultura*, Desk Kreativne Europe pri Ministarstvu kulture RH; Info dani 2020. o natječajima za dodjelu financijskih sredstava projektima i programima organizacija civilnoga društva iz javnih izvora u 2020. godini, Ministarstvo obrazovanja i znanosti, 27. veljače 2020.

¹¹ Tekst o natječajima je u potpunosti preuzet iz brošure „Kreativna Europa“, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske – Služba za kulturne i kreativne industrije, prosinac 2015., Zagreb.

te kvaliteta partnerstva u zajedničkoj provedbi projektnih aktivnosti, a prioriteti¹² potprograma Kultura, prema kojima se ocjenjuju programi, su:

1. Prioriteti u području promicanja transnacionalnog optjecanja i mobilnosti (međunarodnih gostovanja, događanja, izložbi i festivala, podupiranje optjecaja europske književnosti, podupiranje razvoja publike)
2. Prioriteti u području jačanja kapaciteta (aktivnosti koje jačaju vještine, kompetencije i znanja, koje potiču prilagodbe digitalnim tehnologijama, testiranje inovativnih pristupa razvoju publike i testiranje novih poslovnih i upravljačkih modela; aktivnosti koje potiču međunarodnu suradnju i internacionalizaciju karijera i umrežavanje)

2.1. HRVATSKA I KREATIVNA EUROPA

Hrvatska je programom Kreativna Europa dobila pristup s početkom istog, 2014. godine, a koordinaciju Kreativne Europe Europska komisija je povjerila Desku Kreativne Europe pri Ministarstvu kulture i medija RH-a. Desk Kreativne Europe u Hrvatskoj je izravno zadužen za promidžbu potprograma Kultura, dok Desk Kreativna Europa – MEDIA djeluje pri Hrvatskom audiovizualnom centru s istim zadatkom kao i Desk pri Ministarstvu¹³. Desk Kreativne Europe ne provodi izravno natječajnu proceduru, a njegova uloga je pomoć u svim etapama (natječajne procedure) te pružanje informacija o programu Kreativna Europa. Samo Ministarstvo kulture i medija sudjeluje u sufinanciranju projekata koji su dio programa Kreativna Europa, a ostvaruje se putem *Pravilnika o sufinanciranju projekata odobrenih u okviru programa Europske unije Kreativna Europa*. Tim pravilnikom se određuju kriteriji i postupak prema kojima će Ministarstvo kulture i medija sufinancirati sudjelovanje hrvatskih partnera u projektima koje je Europska unija odobrila u okviru programa Kreativna Europa – potprogram Kultura.

Potpore hrvatskim projektnim partnerima koji su zadovoljili uvjete Pravilnika dodjeljuje se na godišnjoj razini, a također je i definiran ukupni iznos potpore hrvatskim projektnim partnerima za čitavo razdoblje trajanja višegodišnjih projekata.

Potpore se dodjeljuju u sljedećim omjerima¹⁴:

¹² Tekst o prioritetima potprograma Kultura je u potpunosti preuzet iz brošure „Kreativna Europa“, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske – Služba za kulturne i kreativne industrije, prosinac 2015., Zagreb.

¹³ Desk Kreativna Europa, *O nama*; <http://deskkultura.hr/hr/o-nama>; mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021.

¹⁴ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://deskkultura.hr/hr/natjecaji/nacionalno-sufinanciranje>; mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021.

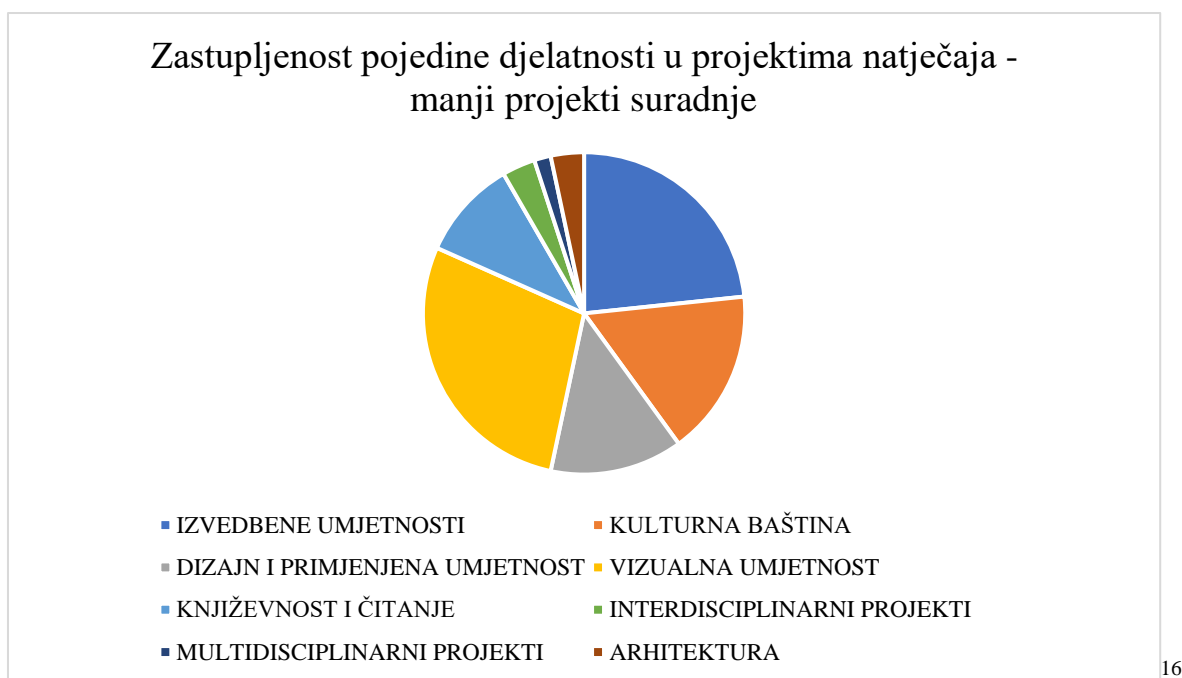
- **Europski projekti suradnje (kategorije 1 i 2), vodeći partner:** Ministarstvo kulture sudjeluje s najmanje 20%, a najviše 50% financijskog udjela hrvatskog projektnog partnera u statusu vodećeg partnera;
- **Europski projekti suradnje (kategorije 1 i 2), suorganizator:** Ministarstvo kulture sudjeluje s najmanje 20%, a najviše 40% financijskog udjela hrvatskog projektnog partnera u statusu suorganizatora;
- **Projekti književnog prevođenja:** Ministarstvo kulture sudjeluje s najmanje 10%, a najviše 30% financijskog udjela hrvatskog projektnog partnera;
- **Europske platforme, vodeći partner:** Ministarstvo kulture sudjeluje s najmanje 40%, a najviše 70% financijskog udjela hrvatskog projektnog partnera u statusu vodećeg partnera;
- **Europske platforme, suorganizator:** Ministarstvo kulture sudjeluje s najmanje 30%, a najviše 60% financijskog udjela hrvatskog projektnog partnera u statusu suorganizatora.

U sklopu programa Kreativna Europa, tijekom sedam godina, u Republici Hrvatskoj uz potporu Ministarstva provedeno je ili se provodi¹⁵ 36 projekata u kategoriji *Manji projekti suradnje*, 12 projekata u kategoriji *Veći projekti suradnje*, 17 projekata u kategoriji *Književni prijevodi* i 9 projekata u kategoriji *Europske platforme*.

Iz sljedećih grafičkih prikaza vidljivo je koje su umjetničke djelatnosti najviše zastupljene u projektima koji su imali hrvatske partnere (ili kao vodeće partnere ili kao suorganizatore), a pripadaju u projektne kategorije koje su bile provedene tijekom trajanja programa Kreativna Europa. Važno je napomenuti kako se većina projekata bavi s nekoliko djelatnosti unutar svog projekta. Primjerice, djelatnosti projekta *Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene* (kategorija natječaja Manji projekti suradnje) su sastavnim dijelom Izvedbene umjetnosti, Kulturne baštine, Dizajna i primijenjene umjetnosti te je stoga taj projekt u grafikonu uključen svakoj pojedinoj umjetničkoj djelatnosti.

¹⁵ Pojedini projekti kojima je završna godina bila 2020. su prolongirani na 2021. godinu zbog pandemije COVID-19 virusa.

2.1.1. NATJEČAJ: MANJI PROJEKTI SURADNJE

Grafikon 1.

Grafički prikaz zastupljenosti pojedine djelatnosti u Manjim projektima suradnje

Iz **Grafikona 1.** vidljivo je da su najzastupljenije djelatnosti izvedbene umjetnosti i vizualna umjetnost, a slijede ih kulturna baština, dizajn i primijenjena umjetnost te književnost i čitanje. Ostale djelatnosti su zastupljene u vrlo malom broju projekata. Putem natječaja Manji projekti suradnje sufinancirano je ukupno 36 projekata. Od 36 projekata, hrvatski partneri su bili vodeći na 7 projekata, a suorganizatori na 29 projekata. Također, u nekim su projektima Hrvati bili i vodeći partneri i suorganizatori.

Manji projekti suradnje koji su ostvarili financijsku podršku Kreativne Europe su:

Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene; Moving Beyond Inclusion; Performing the Museum; CREARCH – Creative European ARCHives as innovative cultural hubs; MADE IN: CRAFTS – DESIGN NARRATIVES; Read Me I am Yours; In/visiblecities – International Festival of Urban Multimedia; Participativna umjetnost za nevidljive zajednice – PAIC; Spectrum 2016 – Transnational Light; European Music Incubator; Aesthetic Education Expanded; The Resilience of Art in Liquid Crises – REALISE; Food is Culture; HEROES WE

¹⁶ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-manji-projekti-suradnje>; mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021.

LOVE. Ideology, Identity and Socialist Art in New Europe; Balkan Design Network; Blackboard Music Project; In Public, In Particular; SharingtheWor(l)d; STORE THE FUTURE – Artists, memoirs and civil rights for Europe in third Millennium; Wom@rts: Women Equal Share Presence in Arts and Creative Industries; Migrant Bodies – Moving Borders; Naša mala knjižnica – upoznajmo autore i ilustratore; REFEST: Images and Words on Refugees Routes; Međunarodni seminar klasične glazbe ARDEA; State Machines – Art, Work, and Identity in an Age of Planetary – Scale Computation; Tragom umjetnosti obitelji Straub; HERITART – promocija kulturne baštine kroz izvedbene umjetnosti; Europski kazališni laboratorij: Drama postaje digitalna; ZABORAVLJENO NASLJEĐE – Europska avangardna umjetnost na mreži; Oni su bili kakvo-takvo rješenje; Translokalno: Muzej kao kutija za alat; Umreženi susreti; European Traditions in Cultural Heritage and Performances (EU.T.ER.PE); Masters & Servers: Networked Culture in the Post-Digital Age; Ovo je sutra. Povratak izvorima: oblici i djelovanje u budućnosti i *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti.*

2.1.2. NATJEČAJ: VEĆI PROJEKTI SURADNJE

Grafikon 2.

Grafički prikaz zastupljenosti pojedine djelatnosti u Većim projektima suradnje

Iz **Grafikona 2.** vidljivo je da su izvedbene umjetnosti vodeća djelatnosti u projektima sufinanciranim putem natječaja Veći projekti suradnje, a slijede ih vizualna umjetnost i kulturna baština. U svim projektima, sufinanciranim ovim natječajem, Hrvati su bili suorganizatori, a bilo je sveukupno 12 većih projekata suradnje.

Veći projekti suradnje koji su ostvarili financijsku podršku Kreativne Europe su:

Lica iza crvenog nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti; RE-IMAGINE EUROPE; *apap – Performing Europe 2020*; Creart – Network of Cities for Artistic Creation 2.0; The People's Smart Sculpture (PS2); Opera Vision; Future Diver Cities - Kreativnost u urbanom kontekstu; Risk Change; IMAGINE 2020 (2.0) – Art, ecology&possible futures; Corners – Turning Europe insideout; Be SpectACTive!; Zajednica kao prilika – kreativna arhivska i korisnička mreža.

¹⁷ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-veci-projekti-suradnje>; mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021.

2.1.3. NATJEČAJ: EUROPSKE PLATFORME

Grafikon 3.

Grafički prikaz zastupljenosti pojedine djelatnosti u projektima – Europske platforme

U **Grafikonu 3.** prikazane su zastupljenosti pojedinih djelatnosti za projekte sufinancirane putem natječaja Europske platforme. Sufinanciranih projekata je bilo sveukupno 9, a vodeća djelatnost su izvedbene umjetnosti koja je u 3 projekta, a ostale zastupljene djelatnosti su vizualna umjetnost, književnost i čitanje, interdisciplinarni projekti, multidisciplinarni projekti, arhitektura, inovativne i intermedijske prakse i klasična glazba te su bile zastupljene po jednom projektu.

¹⁸ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-europske-platforme>; mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021.

Projekti u sklopu natječaja Europske platforme koji su ostvarili financijsku podršku Kreativne Europe su:

Versopolis; *Aerowaves*; *circusnextplatform*; FEDORA Platform; EMAP – European Media Art Platform; EUROSTRINGS – European Guitar Festival Collaborative; PARALLEL – europska platforma za fotografiju; Magic Carpets; Future Architecture.

2.1.4. NATJEČAJ: KNJIŽEVNI PRIJEVODI

U kategoriji natječaja Književni prijevodi sufinancirano je ukupno 17 projekata. U svim projektima hrvatske nakladničke i/ili izdavačke kuće su bili vodeći partneri te nije bilo drugih partnera. Potpora za prevođenje književnih djela namijenjena je izdavačima s ciljem povećanja prevođenja, promicanja i čitanja europske književnosti. Putem natječaja Književni prijevodi moguće je osigurati podršku u dvije kategorije podrške – dvogodišnji projekti književnih prijevoda i projekti književnih prijevoda s okvirnim partnerskim sporazumom (FPA¹⁹).

Izdavači koji su ostvarili sufinanciranje u razdoblju od 2014. do 2020. su: Naklada Ljevak d.o.o., V.B.Z. d.o.o., HENA COM, Sandorf, Fraktura d.o.o., Edicije Božičević i Naklada OceanMore d.o.o.²⁰

3. PROJEKTI I INTERVJUI

Za potrebe detaljnije analize projekata, koji su bili sufinancirani u sklopu programa Kreativna Europa, odabrano je šest projekata te je proveden pisani intervju s pet voditelja projekata, dok je s jednom voditeljicom projekta održan intervju korištenjem mrežne platforme ZOOM. Svaki od projekata ima umjetničku djelatnost izvedbenih umjetnosti kao jednu od svojih djelatnosti, a nositelji projekata su institucije, umjetničke organizacije i udruge. Glavni kriterij za odabir projekata je bio taj da im je minimalno jedna (glavna) djelatnost izvedbena umjetnost, a vodilo se i računa da projekti pripadaju u jednu od natjecajnih kategorija – manji projekt suradnje, veći projekt suradnje i europske platforme.

¹⁹ Framework Partnership Agreement

²⁰ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://deskultura.hr/hr/projekti/natjecaj-knjizevni-prijevodi>; mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021.

Ovi projekti su odabrani kako bi se na temelju studija slučaja prikazalo kako su pojedine institucije ili organizacije iskoristile sredstva Kreativne Europe te na koji je način, ako jest, sudjelovanje u tom programu utjecalo na razvoj izvedbene umjetnosti u Hrvatskoj.

U narednom poglavlju čitateljima će se predstaviti odabrani projekti te obavljene intervjui, a potom slijedi komparativna analiza istih.

3.1. O PROJEKTIMA

3.1.1. *Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene*; Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene je projekt nadahnut radom lutkarskih pionira u razdoblju europske avangarde. Početkom prošlog stoljeća bitna generacija lutkara oživjela je lutkarsku scenu, a ovaj projekt je dao pregled tog doba. Kako bi se ostvario povratak publike lutkarskim predstavama, prvi korak bio je predstavljanje lutkarstva kroz njegovu povijest, mjesto te kulturni trag koji su ostavile različite tehnike. Uvodni dio projekta bio je usmjeren na umjetnička tehnička i povijesna istraživanja te je postavio temelje za daljnji razvoj projekta. U drugom dijelu gradili su se inovativni i kreativni događaji koji su privukli široku javnost, nudili različite perspektive i mogućnosti ulaska u dijalog s lutkarstvom te poticali međupovezanost i inovacije. Projekt je također bio usmjeren na promjenu predrasude javne percepcije o lutkarstvu. Iako djeca čine veliki dio publike lutkarskih kazališta diljem svijeta, lutkarstvo nije samo za djecu. To je često podcijenjena grana umjetnosti te se kroz projekt nastojala povećati kvaliteta, rast i percepcija europskih lutkarskih kazališta.

Projekt je trajao od 30. rujna 2015. godine do 30. rujna 2017. godine. Vodeći partner bio je Comune di Cividale del Friuli, Cividale del Friuli (IT), dok su partneri u projektu bili Lutkovno gledalište Ljubljana (SI), Títeres Etcetera S. L. (ES), Umjetnička akademija u Osijeku (HR). Prioriteti projekta bili su transnacionalna mobilnost i razvoj publike. Iznos potpore EU-a iznosio je 199.476,00 eura.

3.1.2. *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti*; Hrvatski institut za pokret i ples

Projekt *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti* kombinirana su interkulturalna inicijativa, suradnja umjetničkih formi, umjetnika i europskih zemalja. Četiri elementa projekta

su žongliranje i suvremeni cirkus, vertikalni ples, 3D *mapping* te mobilna sučelja na bazi GPS-a u području kulturnog sektora. Suštinu projekta čini izvedbena struktura sastavljena od tri pozornice s jednom vanjskom i jednom unutarnjom izvedbom koje su povezane malim, *site-specific* događanjima na putu prema kazalištu. Cilj ovog projekta je unaprijediti forme suvremene umjetnosti, privući ljude sa svih strana svijeta koji se bave raznim vrstama umjetnosti i potaknuti njihovu suradnju.

Projekt se održao između 1. studenog 2014. godine i 25. srpnja 2016. godine. Vodeći partner projekta bio je Hungarian Juggling Association (HU) dok su partneri u projektu bili Motus Terrae (GR), Torunska Agenda Kulturalna, CIE 9.81 i Hrvatski institut za pokret i ples (HR). Prioriteti projekta bili su transnacionalna mobilnost, razvoj publike i jačanje kapaciteta. Iznos EU potpore je iznosio 200.000,00 eura.

3.1.3. *apap* – *Performing Europe 2020*; Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu – Kultura promjene

apap – *performing Europe 2020* je projekt posvećen jačanju suvremenog plesa i izvedbenih umjetnosti u Europi i inozemstvu. *apap* - projekt unapređenja izvedbenih umjetnosti je međunarodna mreža 11 kulturnih organizacija diljem Europe, a djeluje od 2000. godine. Tijekom projekta *apap* – *performing Europe 2020* organiziran je i poseban „Satellite“ projekt s „Maqamat/Beit El Raqs“ u Libanonu kojim rade na jačanju veza s Bliskim istokom. Kroz *apap*-ovu platformu umjetnici dobivaju besplatan pristup *apap* Produkcijском Studiju u Berlinu s besplatnim smještajem i mogućnostima razvoja, mentorstva i izvedbi projekta; *apap* partneri predani su predstavljanju *apap* umjetnika što im pruža potporu, stabilnije radne uvjete i međunarodnu vidljivost, *apap* strateški radi na razvijanju novih publika, a kroz projekt „ABC“ nudi stručne savjete i strategije kako bi se proširio doseg suvremenih izvedbenih umjetnosti povezujući institucije i kreativce te *apap* mrežu. Cilj projekta, odnosno svih partnera, je podržati umjetnike u njihovim umjetničkim procesima i osigurati maksimum resursa kako bi umjetnički projekti bili realizirani i vidljivi u širem europskom kontekstu.

Projekt je trajao od 1. lipnja 2016. godine do 31. svibnja 2020. godine. Vodeći partner bila je SZENE Salzburg (AT), a partneri u projektu su bili Maison de la Culture, Amiens (FR), Bit Teatergarasjen Bergen (NO), Kunstzentrum BUDA (BE), Centrale Fies (IT), Tanzfabrik Berlin (DE), Centrale Fies (IT), Fundacja Ciato/Umysl (PL), Reykjavik Dance Festival/ LÓKAL (IS),

Nanterre Amadiers, Centre Dramatique National (FR), Teatro Nacional D. Maria II (PT) i Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu – Kultura promjene (HR). Projekt je također imao i jednog pridruženog partnera – Maqamat/Beit El Raqs/Bipod festival iz Libanona. Prioriteti projekta bili su transnacionalna mobilnost, razvoj publike i jačanje kapaciteta: obrazovanje i osposobljavanje. Iznos EU potpore iznosio je 2.000.000,00 eura.

3.1.4. *Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti*; CRVENI NOSOVI klaunovidoktori

Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti je projekt tijekom čijeg je dvogodišnjeg trajanja više od 300 umjetnika koji rade kao profesionalni klaundoktori u devet EU zemalja dobilo visokokvalitetnu obuku. Tijekom trajanja projekta partnerske organizacije su kreirale više od 50 nacionalnih i međunarodnih radionica s ciljem razvoja umjetničkih vještina klaundoktora. Cilj projekta je nastavak postignutih rezultata na dobrobit uključenih umjetnika i tisuće bolesne djece te ostalih ranjivih skupina u Europi.

Projekt se održao između 6. listopada 2014. godine i 5. listopada 2016. godine. Vodeći partner bili su RED NOSES International (AT) dok su partneri u projektu bili Asociacija RAUDONOS NOSYS Gydytojaiklounai (LT), CERVENY NOS Clowndoctors (SK), Piros OrrBohócdoktorok Alapítvány (HU), RDECI NOSKI - CLOWNDOCTORS (SI), Verein Rote Nasen Clowndoctors (AT), ROTE NASEN Deutschlande.V. (DE), The European Federation of Hospital Clown Organizations (BE), Zdravotní klaun (CZ) i CRVENI NOSOVI klaunovidoktori (HR). Prioriteti projekta su bili transnacionalna mobilnost, razvoj publike i jačanje kapaciteta – novi poslovni model. Iznos EU potpore iznosio je 536.368,25 eura.

3.1.5. *circusnext* platforma; Cirkorama

circusnext platforma je projekt (platforma) posvećen razvoju i promociji suvremenog cirkusa u Europi koji se ostvaruje kroz program potpore neafirmiranim suvremenim cirkuskim autorima s područja Europe. *circusnext* je također „Europa cirkusa“: platforma od tridesetak partnera iz 17 zemalja koji se okupljaju oko temeljnih vrijednosti kao što su identifikacija jedinstvenih talenata, podrška usponu i stvaranju, europska suradnja. *circusnext* stoga predlaže europski program potpore stvaranju, razvoju i kvantitativnom rastu suvremenih autora cirkusa u nastajanju koji su identificirani po svojem jedinstvenom pismu. Ciljevi projekta su

identifikacija i promocija izvedbenih umjetnika na polju suvremenog cirkusa, internacionalizacija vještina odabranih umjetnika uz omogućavanje da igraju u inozemstvu, razvijaju svoju mrežu tako što surađuju i uključuju razne profesionalce tijekom kreativnog procesa te podizanje svjesnosti publike i predstavnika kulturnih politika vezano uz postojanje raznolikih izvedbenih umjetnosti kojima pripada i cirkuska umjetnost.

Projekt se održava od 1. studenog 2017. godine do 3. listopada 2021. godine. Vodeći partner projekta je Jeunes Talents Cirque Europe (FR) dok su partneri u projektu La Brèche (FR), La Grainerie (FR), La Cascade (FR), Circuscentrum (BE), Espace Catastrophe (BE), Latitude 50 (BE), Subtopia (SE), Cirko (FI), Circusfera (RS), Festival Perspectives (DE), Sarabanda (IT), Festival Circolo (NL), STAMP Festival (DE), Circus Futures (UK), Cirqueon (CZ), A Oficina (PT), Workshop Culture (PL), Tollhaus (DE), Teatro Didascalia (PT), Lithuanian Dance Information Centre (LT), Room 100 (HR) i Cirkorama (HR). Prioriteti projekta su transnacionalna mobilnost, razvoj publike i jačanje kapaciteta – obrazovanje i osposobljavanje. Iznos EU potpore iznosi 500.000,00 eura.

3.1.6. *Aerowaves*; Zagrebački plesni ansambl

Aerowaves je središnja platforma plesne umjetnosti osnovana 1996. godine, a Hrvatsku od samog osnutka predstavlja Edvin Liverić koji je kroz partnerstva s različitim organizacijama dovodio *Aerowaves* u Hrvatsku. *Aerowaves* se od 2014. godine sufinancira iz programa Kreativna Europa. *Aerowaves* identificira perspektivne radove i nova koreografska imena te im omogućava promociju u suradnji sa svojim međunarodnim partnerima. Mreža *Aerowaves* partnera u međusobnoj suradnji omogućava mladim i perspektivnim umjetnicima da predstave svoje nove radove potpuno novim publikama. *Aerowaves* je pokrenuo i Spring Forward, festival koji okuplja najznačajnije programatore iz svijeta kako bi otkrili najnovije europske plesne radove. Član platforme je i Festival plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčent na koji se svake godine prijavi oko 600 radova te se izabire 20 najboljih finalista koji se potom predstavljaju scenskom izvedbom u sklopu Spring Forward festivala. Osim toga, *Aerowaves* doprinosi i razvoju plesne kritike kroz projekte Springback Academy i Springback Magazine. Partneri u platformi *Aerowaves* ponose se svojom jedinstvenom ulogom posrednika između koreografa, plesnih programatora i plesnih entuzijasta diljem Europe. Cilj platforme je razvoj publike za ples kroz različite aktivnosti.

Projekt se održava od 1. siječnja 2017. godine do 30. rujna 2021. godine. Vodeći partner projekta je AerowavesLtd. (UK), a partneri u projektu su D.ID dance-identity (Verein für neue Tanzformen) (AT), Art Link Foundation, Stegi Sygchronou Chorou Lemesou (CY), Tanec Praha (CZ), Dansehallerne (DK), Bora Bora (DK), La Briqueterie (Centre de développement chorégraphique du Val-de-Marne) (FR), Dance Cultural Centre Unitiva (GR), Project Arts Centre Ltd (IE), Dance Limerick HUB CLG (IE), Comune di Bassano del Grappa – Operaestate Festival Veneto (IT), Fondazione Roma Europa (IT), Lithuanian Dance Information Centre (LT), Centre de Création Chorégraphique Luxembourgeois (Trois C-L) (LU), Danswerkplaats Amsterdam (NL), Dansens Hus AS (SE), Art Stations Foundation (PL), CentrumKultury w Lublinie (PL), Centrul National al Dansului Bucuresti (RO), Institution Student Cultural Centre in Novi Sad (RS), EN-KNAP (Zavod Za Organizacijo In Izvedbo Kulturnih Prireditov) (SI), Consorci Mercat de les Flors (ES), Stiftelsen Dansens Hus (Dansens Hus Foundation) (SE), Contemporary Dance Trust (The Place) (UK) i Zagrebački plesni ansambl (HR). Prioritet projekta je razvoj publike, a potpora EU-a iznosi 500.000,00 eura.

3.2. INTERVJUI

S pet predstavnika opisanih projekata u poglavlju prije obavljene su pisani intervjui dok je s jednom predstavnicom projekta isti proveden korištenjem mrežne platforme ZOOM. Pisani intervjui su preneseni u potpunosti. Svi sugovornici su odgovorili na sljedećih pet pitanja:

1. Koja je bila Vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „_____“ na program Kreativna Europa?
2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će Vam parametri biti „najproblematici“)?
3. Kako je Vaša institucija/udruga/organizacija profitirala od programa Kreativna Europa?
4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?
5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

Na temelju odgovora napraviti će se komparativna analiza iskustava voditelja projekata ispred partnerskih institucija/organizacija koja su imali tijekom rada na istim projektima i sudjelovanja

u programu Kreativna Europa. Nakon toga slijede SWOT i PESTLE analiza programa Kreativna Europa u kontekstu RH-a na temelju odgovora ispitanih voditelja projekta s ciljem dobivanja općeg dojma i pregleda na koji je način program Kreativna Europa utjecao na razvoj izvedbene umjetnosti u Hrvatskoj.

3.2.1. *Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene; Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku*

Na pitanja su odgovorili, od strane Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Antonija Matić, voditeljica projekta i prof. Igor Tretinjak.

1. Koja je bila vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene “ na program Kreativna Europa?

Motivacija je bila višestruka. Prvenstveno, privukao nas je povijesni kontekst, odnosno prilika da istražimo važan dio povijesti europskog lutkarstva koji je posredno utjecao i na buđenje i razvoj hrvatskog lutkarstva. Direktni utjecaj na hrvatsko lutkarstvo imao je pionir slovenskog lutkarstva Milan Klemenčič čija su znanja i iskustva koristili članovi prvog hrvatskog lutkarskog kazališta Teatar marioneta, ali i čiji je učenik 1930-ih godina sudjelovao u osnivanju osječkog lutkarstva kroz Sokolsko kazalište. Posredno je na hrvatsko lutkarstvo utjecao i veliki talijanski lutkarski producent Vittorio Podrecca koji je sa svojim svjetski slavim teatrom dei Piccoli izvršio veliki utjecaj na lutkare u cijeloj Europi, posebice u pogledu organizacije i profesionalnosti. Projekt je studentima i profesorima Akademije pružio mogućnost da o Klemenčiču, Podrecci te trećem pioniru iz projekta, španjolskom likovnom umjetniku i lutkaru Hermenegil du Lanzu, uče kroz njihove originalne lutke, zapise, predstave i rekonstrukcije predstava. Ujedno, kroz priču o njima, profesori i studenti dobili su odličan uvid u umjetnički i lutkarski kontekst prve polovice 20. stoljeća, u mnogo čemu ključne za veliki uzlet lutkarstva u 20. stoljeću.

Drugi, jednako važan motiv, bio je promocija naše Akademije i studenata u europskom kontekstu. Iako iza sebe ima veći broj odličnih predstava koje su sudjelovale na većem broju međunarodnih festivala, osječka Akademija još nije dovoljno poznata među europskim lutkarima i lutkarskim profesionalcima. Ovaj projekt je ispunio naša očekivanja i osigurao nam je vidljivost u zemljama u kojima još nismo bili, poput Španjolske i Italije, ali i, posredno, Francuske i drugih zemalja, gdje je projekt predstavljen.

Sljedeći u nizu jednako važnih motiva svakako je dodir studenata i profesora s lutkarskim profesionalcima iz Europe, a s kojima su se susretali i upoznali na međunarodnim festivalima u kojima su sudjelovali, ali i kojima su se predstavili kroz svoj rad – predstavu koja je zaokružila projekt.

2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će vam parametri biti „najproblematičniji“)?

Najveći izazov prilikom popunjavanja prijavnice je usklađivanje *workpackage-a* s partnerima. Radi se o zahtjevnosti kod usklađivanja svih planiranih aktivnosti u točno utvrđene datume te istovremeno usklađivanje proračuna s nekoliko partnera istovremeno, koje se u većini slučajeva ne sretne fizički tijekom pisanja prijave, nego sve ide korištenjem e-pošte i ponekad se u pisanju izgubi smisao. Bez obzira koliko rano se krene s popunjavanjem prijavnice, uvijek je prisutan moment pritiska zadnjih nekoliko dana, a fizička udaljenost partnera, različita govorna područja, bez obzira na svu dostupnu tehnologiju i poznavanje jezika, ponekad dodatno usporavaju proces. Jedan od izazova je i oblikovanje ideje u okvir propisanih formi, a za što treba dosta veliko iskustvo.

3. Kako je vaša institucija profitirala od programa Kreativna Europa?

Institucija je najviše profitirala u smislu umrežavanja i stjecanja novih kompetencija. Ovo je bila izvrsna prilika kako za nastavnike tako i za studente i administrativno osoblje. Nastavnici i studenti su u okviru festivala realizirali sudjelovanje na međunarodnim festivalima i radionicama. Također su imali priliku predstaviti se svojim radom na međunarodnom festivalu, gdje su zajedno s nastavnicima studenti imali priliku izvesti diplomsku predstavu.

Osim toga, Akademija je u tom razdoblju ugostila na svom festivalu (Lutkokaz) eminentne predstave iz Italije, Slovenije i Španjolske čime su opet profitirali i studenti i nastavnici (kao i šira publika koja je mogla u Dječjem kazalištu Branko Mihaljević pogledati predstave). Isto tako, organizirane su radionice koje su pohađali studenti s više odsjeka Akademije.

Administrativno osoblje profitiralo je kroz stjecanje znanja o programu s kojim smo se prvi put susreli, kao i bogato iskustvo za buduće projekte.

4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?

Suradnja s partnerima je bila izvrsna, od voditelja projekta do ostalih partnera. Sve informacije dobivali smo pravovremeno, komunikacija je tekla nesmetano, bez ikakvih problema smo mogli postavljati upite za bilo kakve nejasnoće. Koliko smo se međusobno prepoznali i stekli međusobno povjerenje vidljivo je kroz novi zajednički projekt u kojem je partner s projekta „All strings“, LGL iz Slovenije nositelj, a Akademija drugi partner po veličini proračuna uz partnere iz Škotske i Litve.

Suradnju s Deskom KE možemo ocijeniti iznimnom. Od sufinanciranja vlastitog učešća, do konzultiranja vezanih uz bilo koju nejasnoću, promoviranja našeg projekta širom Hrvatske te povezivanja nas i drugih korisnika. Vrlo pozitivna stvar je također bio sastanak u njihovoj organizaciji, na kojemu nam je osoba koja ima puno iskustva sa programom KE prenijela svoja znanja te smo upoznali i druge korisnike.

5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

Mislim da bi institucije mogle koristiti program u većoj mjeri. U svakom slučaju, unatoč naporima Deska, još uvijek nema dovoljno motivacije, a možda bih rekla i odvažnosti „ući“ u tako nešto. Možda bi trebali pokušati prvo sudjelovati kao partneri što je, također, moguće preko Deska KE i poziva za partnerstva. Nakon partnerskog iskustva, zasigurno bi se odvažili prijaviti projekt i kao nositelji.

3.2.2. Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti; Hrvatski institut za pokret i ples

Na pitanja je odgovorila Mirna Žagar, umjetnička voditeljica Hrvatskog instituta za pokret i ples.

1. Koja je bila Vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „Nove forma Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti“ na program Kreativna Europa?

Hrvatski institut za pokret i ples dugi niz godina i kontinuirano sudjeluje u međunarodnim projektima sufinanciranih od strane europskih programa, a u ovom slučaju Mixdoor je sufinanciran od strane programa Kreativna Europa. U tom razdoblju smo provodili još projekt Unlimited Access (financiran od strane Culture 2007–2013 programa) i Communicating Dance

(financiran od LLLP programa). Motivacija je svakako u samoj mogućnosti suradnje s kolegama izvan Hrvatske koji dijele iste ili slične vrijednosti u pogledu društvenog angažmana umjetnika u društvu danas, ali i u mogućnosti inovacija koje ovakve suradnje donose u lokalnom kontekstu. HIPP je jedna od organizacija u Hrvatskoj koja kontinuirano sudjeluje u međunarodnim projektima. Naravno da je suradnja i uspješnost pan/europskih aplikacija, a koji se održavaju u vrlo kompetitivnom kontekstu, iskaz priznanja našeg rada, ali i rezultat višegodišnjeg sustavnog djelovanja i pomicanja granica unutar suvremenog plesa i izvedbenih umjetnosti, naročito u okviru nezavisne kazališno-plesne scene u Hrvatskoj. Sudjelovanje u ovim projektima zahtijeva visoki stupanj odgovornosti i potrebu da se prilagodimo međunarodnom kontekstu, a rezultiraju ne samo umjetnički relevantnim projektima, već su i platforma za kontinuiranu profesionalnu edukaciju svih sudionika. To su sve motivirajući faktori koje razmatramo kod odabira u kojem projektu sudjelujemo.

2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će Vam parametri biti „najproblematičniji“)?

Sama prijavnica na Europskoj razini zahtijeva razumijevanja vrlo specifične terminologije koja se koristi u ovim prijavnicama. Također, veliki je izazov naći i pristati na kompromise jer se radi o kontekstu suradnje više partnera od kojih svaki djeluje u različitim okolnostima te je potrebno razmotriti, predlagati, iznaći kompromise. Najveći izazovi su oni na lokalnoj razini: hoćemo li kao organizacija, neprofitna udruga koja djeluje na nezavisnoj sceni, moći osigurati udio i resurse koji su potrebni, a koje svaki partner u projektu u određenom omjeru mora osigurati. Naime, uvjeti rada u Hrvatskoj vrlo su nepredvidivi. Svi naši partneri uglavnom imaju dugogodišnje financiranje te u njihovim kulturnim politikama nezavisna scena je podjednako važan i prihvaćen sudionik kulturnog života. Europski projekti traže vrlo specifičnu, detaljnu administraciju i tu se mora biti vrlo rigorozan kako prema sudionicama u projektu tako i unutar same organizacije kako bi se konačni izvještaji i rezultati svih partnera što lakše uskladili. Tu su česti izazovi razlika u vrsti dokumentacije koja je potrebna i bitna u Hrvatskoj, a koja za Europu. Tako da je papirologija koja se „proizvodi” vrlo obilna. Dodatni je izazov da često uočavamo da su honorari ili troškovi kojima se susrećemo u Hrvatskoj veći od prosjeka partnera jer se honorari usklađuju, a ponekad su određeni kriterijima pa su tako hrvatskim sudionicima u npr. Erasmus projektima manji od kolega koji rade u tzv. zemljama zapadne Europe. Dakle: potrebno je razumjeti razne kontekste ne samo projekta, već pojedine zemlje partnera i biti susretljiv i fleksibilan u iznalaženju rješenja i postizanju konsenzusa.

3. Kako je Vaša institucija profitirala od programa Kreativna Europa?

Usudila bih se reći da su najveću korist od projekata imali sudionici u projektu jer su imali pristup nekim od najznačajnijih plesnih organizacija u Europi te su surađivati sa vrlo istaknutim producentima i umjetnicima. Time su imali priliku ne samo se dokazati unutar međunarodnog konteksta rada, već proširiti svoju mrežu suradnji i suradnika. Većina je, međutim, prekasno to shvatila. Organizacijski ovi projekti predstavljaju kreativni i operativni izazov i često rezultiraju stresom jer smo vrlo mala organizacija i jer su financijski i drugi uvjeti rada vrlo neizvjesni i restriktivni. Partneri s kojima surađujemo su nakon ovih projekata uvijek dobivali na prestižu unutar lokalnog konteksta pa i financijski su profitirali jer su pozitivni odjeci projekata (a svi su redom ocijenjeni vrlo visoko kako od Kreativne Europe tako i od šire međunarodne zajednice) izravno utjecali na povećanje njihovih dotacija. To nažalost nije slučaj s nama. Dakle materijalno, u odnosu na resurse, nije bilo profita koji bi nam omogućio rast. Ali, iskustveno i u pogledu inspirativnog okruženja rada u ovim projektima, jer nas usmjerava da iznalazimo rješenja unutar globalnog konteksta, a ne isključivo lokalno, je ono što mogu reći da je najveće bogatstvo. Raditi u ovakvim projektima i realizirati neke od najboljih projekata u Europi, a kroz jednakopravnu suradnju s nekim od najznačajnijih svjetskih plesnih organizacija, čini čuda za moral! Ostvariti rezultate na isto vrijednoj razini kao i kolege koje rade s puno jačom infrastrukturom je vrlo inspirativno i poticaj je da nastoji primijeniti ta neka nova i drugačija iskustva i u svakodnevnom radu na lokalnoj razini. Tu često počinju i novi izazovi.

4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?

Suradnja s partnerima odvija se u kontinuitetu tijekom cijelog trajanja projekta. Ta je suradnja kolegijalna i iz dosadašnjih iskustava partneri su uvijek pokazali visoku dozu razumijevanja pa i toleranciju za naše vrlo specifične i često neizvjesne uvjete rada. To je, dakako, ohrabrujuće i pruža uvijek novu nadu da će se rješenje naći. S Deskom Kreativna Europa kolege su uvijek vrlo susretljive i rado na usluzi da pomognu savjetom. Međutim, u usporedbi s kontekstima partnera, često imamo dojam da u njihovim okolnostima Desk Kreativne Europe ima puno više ingerencija i mogućnosti pomoći i da su ti deskovi puno agilniji i aktivniji u praćenju tijeka projekata. Uvijek nam je drago da kolege iz Desk Kreativne Europe prisustvuju prezentacijama pa i radnim sastancima tijekom projekta. To ulijeva novu dimenziju povjerenja i jača pouzdanje sudionika.

5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

U Hrvatskoj sigurno da ne. Djelomice je to rezultat bojazni detaljne i obimne administracije koju ovi projekti zahtijevaju, a koji su dodatni teret na već obimnu postojeću administraciju koja postoji. Kulturne institucije svojim načinom rada, ali i financiranja, nemaju u stvari nikakav poticaj većeg angažmana u ovim projektima. Neizvjesnost oko (ne)mogućnosti osiguravanja resursa koje ovi projekti zahtijevaju također su često izvor averzije prema ovim projektima, kao i razina nerazumijevanja protokola i vrijednosnih sustava koje su nit vodilja kod europskih institucija. Stoga, vidim veći angažman u nezavisnom sektoru unatoč još većoj neizvjesnosti oko osiguranja resursa, ali želja da se postigne nešto i da se afirmiramo u svojoj struci izvan lokalnog konteksta je visoko kotirajući faktor i motivacija za sudionike nezavisne scene. Bez obzira na izuzetne izazove s kojima se sektor susreće i bez obzira što njihove uspješnice u sudjelovanju u ovim projektima u Hrvatskoj često ne donose tj. ne prate na lokalnoj razini i bolje uvjete rada. I nadalje živimo u polaritetu.

3.2.3. apap – Performing Europe 2020; Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu – Kultura promjene

Na pitanja je odgovorila Nataša Rajković, voditeljica projekta *apap – Performing Europe 2020*.

1. Koja je bila Vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „apap – Performing Europe 2020“ na program Kreativna Europa?

S provedbom prvog projekta započeli smo 2011. godine, što znači još prije ulaska u Europsku uniju. Inicijalno se radio o osobnom kontaktu jer su me ti partneri i osobno poznavali. Naime, Bobo Jelčić i ja radili smo i gostovali po Europi, te mojim angažmanom u Studentskom centru i potencijalom kulturnog prostora i pogona SC-a, otvorila se mogućnost za suradnju na EU projektu. *apap* (advancing performig arts project) je jedan od najuspješnijih projekata u Europi koji je 2016. godine dobio potporu Kreativne Europe, a dotad je bio sastavnim dijelom programa Kultura 2007. – 2013. S obzirom na dobru suradnju, a s manje više istim partnerima, započeli smo novi program, također četverogodišnji. Riječ je o velikom projektu koji okuplja 13 institucija i koji je od Kreativne Europe dobio 2,5 milijuna eura. Nositelj projekta bila je *Szene Salzburg*, austrijska produkcijska kuća i Studentski centar kao jedan od partnera, kako u prvom tako i u drugom ciklusu. Studentski centar kao institucija nije bio i nije u poziciji da bude nositelj projekta jer ne zadovoljava uvjete natječaja. Uključivanje u projekt u svojstvu

partnera bila je jedna od osnovnih motivacija jer znamo da je veća šansa za dobivanje i financiranje projekta ukoliko se uključi više partnera, a motivacija je, također, pojačati svoje programe inozemnim projektnim suradnjama jer je to dobro za umjetnike i za sam rad.

2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će vam parametri biti „najproblematičniji“)?

apap je iznimno uspješan projekt. Projekt je 2018. godine dobio priznanje Austrije za najbolji europski projekt. Dobiti dva puta maksimalni iznos potpore veliki je uspjeh. Treba svakako istaknuti glavnu menadžericu i/ili producenticu Bertti Ambach koja jednostavno zna ispuniti tražene obrasce iako nema veze s umjetnošću, ona je, naime, ekonomistica. Dakle, bitno je dobro čitati njihove propozicije i na njih dati očekivane odgovore te pratiti njihove smjernice i/ili preporuke pa ih onda uključivati u svoj projekt. To nije ništa što nužno šteti umjetničkoj slobodi jer unutar toga se može zadržati prostor slobode. To naravno nije nešto što se baš pozdravlja u svijetu umjetnosti jer je ograničavajuće na jedan način. Tema je zadana, kao i zemlje s kojima se preporuča surađivati, to se sve ne mora ispoštovati, ali ako se uklopi u prijavu, veće su šanse da se na natječaju prođe. Kad je više partnera, kao što je ovdje bilo 13, onda svatko dobro analizira svoje mogućnosti, potrebe i ograničenja, ponudi prijedlog ili uzme područje. Na primjer, ako je razvoj publike jedna od smjernica, onda se njome bavi svaka od tih partnerskih organizacija i nudi svoje prijedloge, tako da na kraju dobijemo bogatu ponudu. To se, između ostaloga, radi i namjerno da bi mogao imati i umjetnički prostor unutar zadatosti, da ne prisiliš sve na isto, npr. da ne moraju svi razgovarati s publikom nakon predstave, nego da nađeš možda i neki drugi model ili format i slično. Tu su još, kao dodatna briga, obveze prema Europskoj uniji, a imate obveze i prema umjetnicima koji se uključuju, jer smo mi radili umjetničke projekte. Dakle, oni jesu i socijalni i društveni i slično, ali su prije svega uključivali umjetnike, a cilj je ipak zadržati njihove temeljne slobode u stvaranju, jer to je jedino što jamči da će i nešto dobro napraviti. Ako previše ograničavaš, znaš da oni neće sudjelovati u provedbi projekta te, stoga, kao umjetnički voditelj trebaš kontinuirano komunicirati s umjetnicima. To je i temeljna svrha i tako funkcionira ovaj naš projekt pa i *Connection* koji smo radili. Ako nije dobro postavljen temelj, onda nižeš samo probleme. Zato smo imali i susret menadžera tih organizacija u Berlinu sa svim umjetnicima u projektu.

Problem s kojim smo se mi susreli bio je prije svega nerazumijevanje uprave SC. Imali smo situaciju s upravom koja apsolutno ne razumije projekt. Prvo ne razumije što je namjensko sredstvo, onda ne razumije kako funkcionira kultura, pa ne razumije kako funkcionira EU fond.

Dakle, ono što se nama dogodilo je bilo to da je, nakon što je projekt poslao cjelokupne izvještaje 2016. godine, i bio usvojen, sanacijski upravitelj Studentskog centra poslao prijavu o pranju novca, ne zna se zapravo kome, o dvostrukom financiranju, jer nije znao za *matching* sredstva koje Ministarstvu kulture treba i može dati. Naime, nisu znali da se Ministarstvu kulture daju sredstva za istu stvar, za isti taj projekt u nekom iznosu. Taj iznos nije precizan, on je donekle proizvoljan, ali tako do otprilike 30% ti daju na neki dio toga projekta EU-a. Neki nisu o tome ništa znali, a to im je kao bilo sumnjivo, to je bilo naprosto zlurado i zlonamjerno i neuspjelo. Dakle, Kultura SC-a, Sveučilište u Zagrebu, kao i sve druge kulturne institucije mogu aplicirati na Ministarstvo kulture, grad, itd. da bi uopće imala sredstva za program, a oni to nisu razumjeli te su isti i opstruirali. Zbog svega toga, imali smo brojne sastanke u Ministarstvu kulture s ministricom, sa svim tim ljudima da im ona objasni da je takav način ponašanja sramoćenje države, ali moram reći da nije bilo velike koristi.

3. Kako je Vaša institucija profitirala od programa Kreativna Europa?

Institucija je novčano profitirala, a većina sredstava su utrošena na umjetnike i potrebe njihovih projekata i predstava. Također, iz tih sredstava bio je plaćen i dio zaposlenih, a kupilo se i nešto tehnike. Uz to institucija s projektom iz programa Kreativne Europe ima vidljivost i u zemlji i vani, i može od toga imati korist ako ju zna iskoristiti. Ukoliko jedan projekt ne ostvari prava na financiranje, može doći na crnu listu (izgubiti prava za apliciranja). Ovo je ipak u nekom smislu predstavljanje i zagrebačkog Sveučilišta jer je Studentski centar dio Sveučilišta u Zagrebu. Znači to su jako bitne stvari. I to je sigurno „benefit“ toga, a onda naravno svi uključeni dionici. Mi želimo doći do nekog dobrog projekta, do nekog dobrog umjetnika kojeg ćeš otkriti ili podržati i to je u biti smisao toga. To se može dogoditi samo kada imaš podršku i sredstva.

4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?

Nismo puno kontaktirali Desk Kreativne Europe jer smo to sami dobro vodili, jer su kod nas svi projekti dolazili mimo institucija, kao ponude za suradnju. Naprosto smo se mi priključivali i nastavljali, eventualno vezano uz to koliko će sredstava Ministarstvo kulture odvojiti za te projekte, ali to nikad nismo mogli znati niti dobro procijeniti, niti baš računati na isto jer je, kako sam već istaknula, proizvoljno koliko će Ministarstvo uopće sudjelovati u tome. Ali poznavajući druge partnere, iz drugih zemalja, shvatili smo da to uopće nije tako strašno. U

Portugalu centralna vlast na ime EU projekta uzme 15% sredstava kao neki „mali“ porez pa su ti partneri iz Portugala molili da im se ne uplaćuje, jer im se onda sredstva uzmu. Naša država barem nešto daje, ali ne znamo po kojim kriterijima to čini. Što se tiče suradnje s partnerom, sve je savršeno funkcioniralo. Napominjem, radi se o ozbiljnim, iskusnim institucijama s dugogodišnjim sudjelovanjem u tim programima. Svi koji smo se uključivali kao početnici dobro smo vođeni, upoznati s problemima, nije bilo nadmudrivanja, međusobnog natjecanja – bitno je dobro postaviti cilj i interes i svaki partner treba znati što želi. To jesu dugotrajni razgovori, kad se o nečemu diskutira i odlučuje, ali su utoliko i zanimljivi jer zapravo tako razriješite sve dileme i donesete zajedničku odluku. I to je u redu, tako da je naše iskustvo sa svim našim projektima bilo više nego pozitivno, sve je funkcioniralo. Ukoliko se dogodilo da netko ne može, što se i znalo dogoditi, onda smo si međusobno uskakali. Na taj smo način jedni druge praktično pokrivali. To je onda na kraju zajednica u kojoj ti imaš jedan cilj, a to je isti projekt realizirati i, naravno, uspješno zaključiti. Svi se ozbiljno boje dolaska institucije na crnu listu institucija koje se potom ne smiju prijavljivati.

5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

Recimo, znam da Dubrovnik ima par aktivnih projekata, poput Dubrovačkih ljetnih igara Lazareta. U institucijama ima nekih problema jer nisu sve dovoljno kapacitirane i dobro ekipirane. I sad, problem je donekle, po mom mišljenju, zašto ljudi možda izbjegavaju projekt EU-a, u nerazumijevanju lokalnih institucija u sufinanciranju istoga projekta. Institucije ne žele financirati jer smatraju da sve plaća EU, a što je krivo jer ti želiš samo pojačati financiranje svojega projekta. Često se događa da se smanji redovno financiranje iz sredstava Ministarstva kulture ili lokalne zajednice/grada, a s obrazloženjem da su dobivena sredstva iz EU programa. Znaju se također pojaviti i problemi u samoj operativnoj provedbi, administrativnog tipa jer institucije imaju neka ograničenja i regulacije, npr. ne rade vikendom, ne plaćaju se prekovremeni i slično. Problem nije samo kod nas, već i u inozemstvu. Puno je projekata koji nisu dobili ništa. Prijavljeno je puno projekata, prijavljuje ih jako puno ljudi, uvijek će netko napraviti to bolje i ne mogu niti biti svi financirani. I to je činjenica. No treba raditi na edukaciji kako se ljudima ne bi to činilo teškim.

3.2.4. Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti; CRVENI NOSOVI klaunovidoktori

Na pitanja su odgovorile izvršna direktorica udruge CRVENI NOSOVI klaunovidoktori Deniza Drusany i umjetnička voditeljica Anamarija Jurišić.

1. Koja je bila vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog izvedbenog žanra“ na program Kreativna Europa?

Kao partnerska udruga u okviru međunarodne organizacije Red Noses International, izrazito velika vrijednost je znanje i iskustvo koje posjeduju partnerske zemlje, a koje se međusobno razmjenjuje. Kroz razmjenu znanja i iskustva u radu s korisnicima razvijaju se novi formati i novi načini ostvarivanja zajedničke misije za krajnje korisnike. Ciljevi i aktivnosti projekta bili su usmjereni na daljnji razvoj edukacije i radionica za umjetnike – klaunovedoktore koji rade s djecom na liječenju, korisnicima domova za starije i djecom s teškoćama u razvoju. Međunarodne radionice i međunarodna razmjena umjetnika te prijenos iskustva u formatima koje provode je bila važna komponenta projekta i ujedno motivacija za sudjelovanje na projektu.

2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će vam parametri biti „najproblematičniji“)?

Nositelj projekta je bila međunarodna organizacija Red Noses International koja je u najvećoj mjeri bila zadužena za prijavu i izvještavanje na projektu. Redovna komunikacija s pravovremenim i jasnim informacijama o projektnim aktivnostima i izvještavanju te dobra koordiniranost aktivnosti od strane svakog partnera bile su ključne za dobro upravljanje projektom i izbjegavanjem većih problema i izazova prilikom izvještavanja.

3. Kako je vaša institucija profitirala od programa Kreativna Europa?

Tijekom svog trajanja, projekt „Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti“ rezultirao je visokokvalitetnom obukom za više od 300 umjetnika koji rade kao profesionalni klaundoktori u devet zemalja Europske unije.

Tijekom trajanja projekta, partnerske organizacije su implementirale više od 50 nacionalnih i međunarodnih radionica s ciljem razvoja umjetničkih vještina klaundoktora i ulaganjem u njihov razvoj te 60 međunarodnih razmjena klaunovadoktora.

Zahvaljujući projektu, stečeno je iskustvo komuniciranja s javnosti, posebice po pitanju promocije izvedbenih umjetnosti u bolničkim ustanovama.

Izrazito velika vrijednost i rezultat projekta je razvijen i implementiran cjeloviti Kurikulum klaunovadoktora koji obuhvaća 8 glavnih cjelina i područja (od umjetničkog usavršavanja do predavanja iz psihologije, komunikologije, bolničkih procedura). Kurikulum je obvezan za sve klaunovedoktore koji se educiraju i rade u okviru partnerskih organizacija Red Noses International te uključuje certificiranje.

Uz sve navedeno, dobit za našu Udrugu je bilo i tadašnje širenje aktivnosti, povećanjem i uspostavljanjem redovnih klaunvodoktorskih posjeta bolnici i domu u gradu Rijeci.

4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?

Suradnja s Deskom Kreativna Europa je bila odlična tijekom trajanja projekta te se i nastavila kasnije prijavom novog projekta, ali i međusobnim sudjelovanjem na događanjima organiziranim od strane Deska Kreativne Europe i Udruge.

Suradnja među partnerima je bila jako dobra, stvarajući prostor za međusobnu razmjenu znanja, unaprjeđenje vještina i dobru komunikaciju.

5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

Nisu odgovorile na 5. pitanje.

3.2.5. *circusnext* platforma; Cirkorama

Na pitanja je odgovorila Jadranka Žinić Mijatović, koordinatorica projekta u sklopu Cirkorame kao članice *circusnext* platforme.

1. Koja je bila Vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „circusnextPlatform“ na program Kreativna Europa?

Cirkorama je partner u projektu „circusnext“ platforme. Na natječaj je, kao nositelj projekta, aplicirala francuska organizacija Jeunes Talents du Cirque. Motivacija za naš ulazak u platformu je bilo povezivanje hrvatske cirkuske scene s cirkuskom scenom u Europi. Iza tog povezivanja stajala je želja da se otvore putevi razmjene i mobilnosti za domaće umjetnike, da

im se pruže uvjeti rada na kreacijama u adekvatnim cirkuskim centrima u Europi, kao i adekvatna financijska potpora za te iste projekte. S druge strane, ulaskom u circusnext platformu, Cirkorame i ROO100 (Split), hrvatski cirkuski umjetnici dobili su na vidljivosti, kao i problemi s kojima se susreću u radu (nedostatak prostora za rad, nedostatak formalne edukacije, nedostatan financiranje cirkuskih umjetničkih projekata, nepriznavanje cirkusa kao izvedbene umjetnosti – nemogućnost dobivanja statusa slobodnog umjetnika...). Osim hrvatskih, svoju priliku su time dobili i regionalni umjetnici, pošto su Cirkorama, ROOM 100 i Cirkusfera (Beograd) predstavnici ex-Yu odnosno regije Balkana u slučaju circusnext-a.

2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će Vam parametri biti „najproblematičniji“)?

Projekt još nije završen, treća godina je produžena do 1. lipnja 2021. godine zbog situacije s COVID-19 virusom. Kao partneri nismo naišli na nikakve izazove tijekom ispunjavanja prijavnice, pošto smo mi samo trebali poslati podatke koji se odnose na nas. U provedbi projekta također nismo naišli na veće izazove, osim odgađanja rezidencija umjetnika zbog epidemioloških mjera vezanih uz COVID-19. Ono što bi moglo biti problematično jest vidljivost u lokalnim medijima budući da mediji ne pokazuju prevelik interes, bar ne u Zagrebu, za suvremene cirkuske forme. Međutim, još nismo naišli na prigovor od strane vodećeg partnera.

3. Kako je Vaša institucija profitirala od programa Kreativna Europa?

Mi nismo institucija i prilično smo mala udruga koja je dobila veliku vidljivost u Europi kroz ovaj program. Ovaj nam je program omogućio gostovanje mnogih visokokvalitetnih umjetnika i njihovih projekata u Zagrebu, kao i upoznavanje umjetnika lokalne scene s gostujućim umjetnicima. Isto vrijedi i za publiku koja je uvijek nakon prezentacija u prilici razgovarati s umjetnicima o procesu kreacije, načinima rada, smjerovima u kojima se kreću te na taj način upoznaje cirkusku kreaciju i na neki način u njoj sudjeluje.

4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?

Suradnja s partnerima je vrlo transparentna i jednostavna, a s Deskom Kreativne Europe imamo samo ugodna iskustva i podršku, osim u financijskom i u savjetodavnom i promotivnom smislu.

5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

Institucije i organizacije koje se bave izvedbenom umjetnosti koriste program Kreativne Europe prema vlastitim kapacitetima u pogledu osoba koje znaju pisati europske projekte, broju osoba koje mogu realizirati projekte i umreženosti s organizacijama u Europi. Stoga, to vidim ne kao nedovoljno, nego kao trenutnu situaciju koja bi se mogla razvijati u smjeru većeg broja korisnika kada bi se povećalo financiranje organizacija izvedbenih umjetnosti, što bi im omogućilo zapošljavanje većeg broja osoba koje bi, unutar organizacija, radile na europskim projektima ili bi se pak educirale za pisanje i realizaciju istih.

3.2.6. Aerowaves; Zagrebački plesni ansambl

Na pitanja je odgovorila Petra Glad Mažar, voditeljica Zagrebačkog ansambla i producentica Festivala plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčenat.

1. Koja je bila Vaša motivacija za prijavu projekta ili sudjelovanje u projektu „Aerowaves“ na program Kreativna Europa?

Zagrebački plesni ansambl utemeljio je i organizira Festivala plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčenat od 2000. godine. Tijekom godina ostvario je suradnje s mnogobrojnim domaćim i inozemnim umjetnicima, producentima i programatorima te za potrebe projekta, ali i drugih aktivnosti, redovito prati strujanja i trendove na suvremenoj plesnoj sceni. S obzirom da je „Aerowaves“ najdugovječnija mreža u području plesa, pratili smo godinama i njen rad te surađivali s njenim akterima. S godinama, „Aerowaves“ mreža prerasla je u platformu (dakle, nije riječ o projektu, već o platformi) te se kao takva odlučila prijaviti na program Kreativna Europa. Članovi „Aerowavesa“ osmislili su aktivnosti koje platforma provodi, a ZPA se uključio kao prezentacijski partner 2014. godine.

2. Na koje ste izazove naišli tijekom ispunjavanja prijavnice, provedbe projekta te na kraju podnošenja izvješća (ukoliko je projekt završen, a ako ne što mislite koji će Vam parametri biti „najproblematici“)?

Organizacija „Aerowaves“, kao vodeći partner, obavila je administrativno ispunjavanje prijavnice. Obveze i odgovornosti članova platforme vrlo su jasne i specificirane ugovorom. Iskustvo i znanje koje partneri imaju osigurava jednostavnu i neometanu provedbu. U suradnji s partnerima, a sve pod vodstvom iskusnog tima „Aerowaves“ organizacije, vrlo se lako

komunicira. Izvješća se podnose godišnje i dosad, od 2014. godine, nismo imali većih izazova prilikom podnošenja istih.

3. Kako je Vaša institucija profitirala od programa Kreativna Europa?

Formalno priključivanje „Aerowaves“ platformi svakako je osiguralo veću vidljivost našeg festivala na međunarodnoj plesnoj mapi. Ostvarili smo brojne kontakte i pokrenuli neke nove suradnje. Kroz program Kreativna Europa ostvarujemo sredstva za gostovanja odabranih „Aerowaves“ umjetnika na festivalu te time kvalitativno i kvantitativno podižemo festival na novu razinu.

4. Kako biste ocijenili suradnju s partnerima, a kako suradnju s Deskom Kreativne Europe?

Suradnja s partnerima i Deskom Kreativne Europe je odlična.

5. Što mislite – koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa?

Institucije i organizacije u Hrvatskoj svakako bi mogle koristiti više mogućnosti ovog programa i prijavljivati veći broj projekata. Sudeći prema meni trenutno dostupnim informacijama, nije velik broj kazališta uključen u program. Obzirom da je za prijavu i provedbu projekata unutar programa potrebno specifično znanje, ali i pozamašna količina vremena, pretpostavljam da dio razloga leži baš u toj činjenici.

4. ANALIZE

4.1. KOMPARATIVNA ANALIZA

Za analizu je odabrano sveukupno šest projekata i svi pripadaju u djelatnost 'izvedbena umjetnost'. Odabrana su po dva projekta iz tri natječajne kategorije: manji projekti suradnje, veći projekti suradnje i Europske platforme. Cilj je bio obuhvatiti što veći broj hrvatskih partnera koji se bave izvedbenom umjetnosti u kontekstu programa Kreativna Europa te obraditi njihova iskustva stečena kroz. Osim komparacije iskustava, uspoređena su trajanja projekata te iznosi EU potpore (za pojedini projekt) i sufinanciranja projekata od strane Ministarstva kulture i medija RH, a podaci su vidljivi u tablici 1 i tablici 2 (9. Prilozi; 9.1.

Tablice, 9.1.1. Tablični prikaz trajanja projekata i 9.1.2. Tablični prikaz iznosa EU potpore i iznosa sufinanciranja projekta od strane Ministarstva kulture i medija RH). Slijedi komparativna analiza napravljena na temelju odgovora predstavnika odabranih projekata.

Iz kategorije natječaja **Manji projekti suradnje** odabrani su projekti *Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene* Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku i *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti* Hrvatskog instituta za pokret i ples. Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku je sastavnica sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku te je, kao obrazovna institucija, usporedno s ostalim projektima jedna od rijetkih koja je sudjelovala s projektom u programu Kreativna Europa. Akademija je u projektu sudjelovala kao partner u projektu, a vodeći su partner bili Talijani. Motivacija za sudjelovanje u projektu ovog tipa proizašla je iz toga što je ovo bila prilika da se istraži važan dio povijesti europskog lutkarstva, da se studenti i profesori Akademije i sama institucija promoviraju u europskom kontekstu, ali i suradnja studenata s lutkarskim profesionalcima iz Europe. Hrvatski institut za pokret i ples (dalje u tekstu HIPP) ima dugogodišnju tradiciju suradnje s međunarodnim partnerima te sudjeluje u raznim projektima sufinanciranim od strane europskih programa. Motivaciju za sudjelovanje u projektu *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti* našli su upravo u mogućnosti suradnje domaćih i stranih umjetnika te mogućnosti inovacija koje donose takve suradnje. Uz to, HIPP je prepoznao priliku da se tijekom projekta dodatno educiraju ne samo umjetnici, već i ostali sudionici projekta s obzirom na to da sudjelovanje u takvim projektima zahtijeva visok stupanj odgovornosti i potrebu da se prilagode međunarodnom kontekstu.

S obzirom da je, u odnosu na potrebe hrvatskih javnih poziva i natječajne dokumentacije, papirologija za projekte Kreativne Europe nešto veća, ispitanici s Akademije su naišli na izazove prilikom popunjavanja prijavnice, a najveći izazov im je bio usklađivanje *workpackage-a* s partnerima. HIPP također ističe kako prijavnica na „Europskoj razini“ zahtijeva razumijevanje specifične terminologije koja se koristi u takvim prijavnicama. Kao jedan od izazova ističu i pronalazak kompromisa s partnerima u kontekstu suradnje. Ono što im je bilo najizazovnije u kontekstu ispunjavanja prijavnice se odnosilo na lokalnu razinu i osiguravanje resursa koji su potrebni, a koje svaki partner u projektu u određenom omjeru mora osigurati. Također su istaknuli kako je detaljna administracija nužna kako kod voditelja projekta tako i od partnera te se precrtava u samu administraciju organizacije.

Akademija kao institucija je iz ovog sudjelovanja najviše profitirala u smislu umrežavanja i stjecanja novih kompetencija. Osim studenata i profesora Akademije koji su napredovali u profesionalnom i umjetničkom smislu, administrativno osoblje je također profitiralo kroz

stjecanje znanja o programu s kojim su se prvi put sreli. Najveću korist od projekta *Nove forme Mixdoor praksi izvedbene umjetnosti* su imali sami sudionici u projektu jer su imali pristup nekim najznačajnijim plesnim organizacijama u Europi i surađivali su s vrlo istaknutim producentima i umjetnicima. Iz HIPP-a navode kako materijalno nisu profitirali, ali iskustveno svakako jesu. Suradnja s partnerima u projektu i s Deskom Kreativne Europe bila je dobra, transparentna i točna. Suradnja sa Slovenskim LGL-om je dovela do novog projekta *All strings* u kojemu je Akademija drugi partner po veličini proračuna uz partnere iz Škotske i Litve. Suradnja HIPP-a s partnerima bila je vrlo dobra te su njihovi partneri na projektu pokazali veliku dozu razumijevanja za specifične uvjete u kojima je HIPP djelovao. S hrvatskim Deskom Kreativna Europa su imali zadovoljavajuću suradnju, ali također navode da su tijekom rada na ovom projektu dobili dojam da ostali Deskovi imaju puno više ingerencija i mogućnosti pomoći svojim suradnicima te da su agilniji i aktivniji u praćenju tijeka projekta.

S obzirom na iskustvo koje je imala Akademija, smatraju da bi institucije mogle koristiti program Kreativna Europa u većoj mjeri, ali da se vjerojatno zbog nedovoljnog poznavanja Programa institucije i ne usude ući kao nositelji u takve projekte. HIPP dijeli mišljenje da kulturne institucije ne koriste dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa, a smatraju da je tome tako zbog velike i detaljne administracije koja može djelovati zastrašujuće, ali također i opterećujuće za već veliku administraciju koju imaju naše kulturne institucije. Veći angažman u sudjelovanju u Kreativnoj Europi vide više kod nezavisne scene budući da je na istoj, prema HIPP-u, nešto veća želja da se afirmiraju u struci i izvan lokalnog konteksta.

Iz kategorije natječaja **Veći projekti suradnje** odabrani su projekti *apap – performing Europe 2020* Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu – Kultura promjene i *Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti* udruge CRVENI NOSOVI klaunovidoktori. Motivacija za sudjelovanje SC-a (Kulture promjene) proizašla je zapravo iz umjetničkih poznanstava Nataše Rajković, voditeljice projekta *apap – performing Europe 2020* sa strane SC-a i tadašnje voditeljice Kulture SC-a i drugih umjetnika čije su organizacije također sudjelovale u projektu. Tijekom razgovora, Rajković je opisala kako su oni kao Teatar &td., odnosno Studentski centar, sudjelovali u provedbi projekta – produkcijski i reprezentacijski. Udruga CRVENI NOSOVI klaunovidoktori je sudjelovala u projektu kako bi se njezini članovi dodatno educirali na području izvedbene umjetnosti – klaunovadoktora koji rade s djecom na liječenju, korisnicima domova za starije i djecom s teškoćama u razvoju. Prilikom ispunjavanja prijavnica udruga CRVENI NOSOVI ističe kako nije bilo većih problema jer su vodeći partneri u projektu preuzeli veći administrativni dio dok

su oni samo po potrebi slali izvješća projektnih aktivnosti te opise istih. Što se tiče Kulture promjene niti oni nisu nailazili na veće probleme, ali budući da su dio velike institucije kao što je Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu tu je dolazilo do problema u internoj komunikaciji s upravom samog Centra zbog potrebne projektne dokumentacije i slično. Udruga CRVENI NOSOVI profitirala je visokokvalitetnom obukom za svoje umjetnike, a uz to sve partnerske organizacije su stekle iskustvo komuniciranja s javnosti, posebice po pitanju promocije izvedbenih umjetnosti u bolničkim ustanovama. Općenita vrijednost projekta *Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti* je stvaranje kurikulumu klaunovadoktora koji obuhvaća 8 glavnih cjelina i područja (od umjetničkog usavršavanja do predavanja iz psihologije, komunikologije, bolničkih procedura). Kurikulum je obavezan za sve klaunovedoktore koji se educiraju i rade u okviru partnerskih organizacija Red Noses International te uključuje certificiranje. Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu je dobio dodatnu vidljivost na europskoj nezavisnoj sceni te se kao Kultura promjene pozicionirao kao mjesto susreta alternativne i suvremene europske i hrvatske izvedbene umjetnosti. I CRVENI NOSOVI i Rajković (Studentski centar – Kultura promjene) istaknuli su kako je komunikacija s ostalim partnerima bila na visokoj razini, a isto je bilo i s Deskom Kreativne Europe. Iz udruge CRVENI NOSOVI nije stigao odgovor na pitanje o tome koriste li institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti dovoljno mogućnosti koje nudi program Kreativna Europa, a Rajković je istaknula kako je glavni problem kod institucija manjak razumijevanja projektne dokumentacije i uopće vođenja projekata takvih razmjera kao što je npr. *apap – Performing Europe 2020*.

Iz kategorije natječaja **Europske platforme** odabrani su projekti *Aerowaves* Zagrebačkog plesnog ansambla (dalje u tekstu ZPA) i *circusnext* platforma Cirkorama²¹. I ZPA i Cirkorama su neprofitne organizacije koje su u projektima sudjelovale kao partneri u projektu. ZPA je organizator Festivala suvremenog plesa i neverbalnog teatra Svetvincent od 2000. godine te su tijekom godina ostvarili brojne suradnje s domaćim i inozemnim umjetnicima, producentima i programatorima, a *Aerowaves* je najdugovječnija mreža u području plesa te je bilo logično da se u jednom trenutku i ZPA pridruži istoj. *Aerowaves* se kao platforma prijavila na program Kreativne Europe, a ZPA se od 2014. priključio kao prezentacijski partner. Cirkorama je kao partner u projekt *circusnext* platformu pristupila s motivacijom povezivanja hrvatske cirkuske scene s europskom, ali i sa željom da im se pruže uvjeti rada na kreacijama u adekvatnim

²¹ U sklopu projekta *circusnext* platform od hrvatskih partnera sudjeluje još i ROO100, ali su za potrebe ovog rada ispitani samo predstavnici udruge Crikorama.

cirkuskim centrima u Europi te adekvatna financijska podrška. Ulaskom u projekt hrvatski cirkuski umjetnici su dobili na vidljivosti, ali i problemi s kojima se susreću (nedostatak prostora za rad, nedostatak formalne edukacije, nepriznavanje cirkusa kao izvedbene umjetnosti – nemogućnost dobivanja statusa slobodnog umjetnika...), a osim njih priliku za vidljivost su dobili i regionalni umjetnici. Obje organizacije nisu naišle na prevelike izazove prilikom ispunjavanja prijavnica budući da su vodeći partneri preuzeli veću administrativnu odgovornost, a komunikacija oko obaveza koje su ZPA ili Cirkorama kao partneri morali ispuniti bila je transparentna i jednostavna. Obje organizacije su profitirale od sudjelovanja u projektu na način da su dobile vidljivost na europskoj sceni, a s dodatnim sredstvima su mogli osigurati gostovanja visoko kvalitetnih umjetnika u Zagrebu (Cirkorama) i na Festivalu Svetvinčent. Obje organizacije ocijenile bi suradnju i s partnerima i Deskom Kreativne Europe kao izvrsnu i transparentnu. Također, dijele stav da bi institucije koje se bave izvedbenom umjetnosti mogle više koristiti mogućnosti programa Kreativna Europa, a manjak sudjelovanja institucija pripisuju nedovoljnom broju obrazovanih ljudi za pisanje i vođenje EU projekata te potencijalnom manjku vremena za vođenje takvih projekata u odnosu na vrijeme koje preostane kada se uzmu u obzir ostale programi koje provode.

4.1.1. REZULTATI KOMPARATIVNE ANALIZE

Na temelju komparacije odgovora intervjuiranih predstavnika projekata koji su bili odabrani kao studije slučaja za obradu, proizašle su četiri ključne riječi koje opisuju sukus iskustava hrvatskih partnera u projektima Kreativne Europe u izvedbenoj umjetnosti, a to su: umrežavanje, vidljivost, kapaciteti i suradnja.

UMREŽAVANJE

Unatoč velikom broju različitih jezika, kultura, kulturnih politika i sl., program Kreativna Europa uspijeva okupiti veliki broj profesionalaca iz kulturnog i kreativnog sektora koji zajedno rade suradničke projekte transnacionalnog²² karaktera. Takvi projekti rezultiraju umrežavanjem te stvaranjem novih partnerstava i mreža među zemljama članicama, a i među samim umjetnicima kako navodi Žagar (*Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti*): „Usudila bih se reći da su najveću koristi od projekata imali sudionici u projektu jer su imali pristup nekim od najznačajnijih plesnih organizacija u Europi te su surađivati sa vrlo istaknutim

²² Transnacionalna suradnja, https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/glossary/t/transnational-cooperation; mrežna stranica posjećena 26. veljače 2021.

producentima i umjetnicima. Time su imali priliku ne samo se dokazati unutar međunarodnog konteksta rada, već proširiti svoju mrežu suradnji i suradnika.“

Stvaranje mreža dovodi i do učenja novih vještina i stjecanja znanja.

„Mreže to čine na dva načina. Prvo, one ohrabruju brzu razmjenu znanja do kojeg su samostalno došli pojedini njeni elementi koji su svojevrsni rezervoari znanja. Drugi, i važnije, mreže potiču inovativnu sintezu znanja koja se kvalitativno razlikuje od onog koje već postoji u pojedinim elementima mreže...“ (Dragičević Šešić, Stojković, 2013.: str. 260.)

i dovodi do stjecanja priznanja i statusa²³ što može utjecati na daljnje suradnje kao što se može vidjeti iz primjera *apap-a* koji je veliki projekt suradnje: „Projekt je 2018. godine dobio priznanje Austrije za najbolji europski projekt. Dobiti dva puta maksimalni iznos potpore veliki je uspjeh.“ (Rajković, *apap – Performing Europe 2020*)

Umrežavanje je jedan od alata pomoću kojih izvedbena umjetnost i njezini dionici može jačati svoj položaj u odnosu na druge djelatnosti koje su obuhvaćene potprogramom Kultura. Osim toga, umrežavanje ostvareno u kontekstu Kreativne Europe može poslužiti kao model za unutardržavno umrežavanje umjetničkih organizacija ili institucija te izgradnju mreža koje će biti konkurentnije na domaćem, ali i europskom tržištu.

VIDLJIVOST

Sudionici (institucije i/ili nezavisne umjetničke organizacije) u programu Kreativna Europa dobili su i značajnu vidljivost na dvije razine – nacionalna i europska. Primjerice, predstavnice (Drusany i Jurišić) projekta *Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti* su istaknule kako su zahvaljujući istom projektu stekli „iskustvo komuniciranja s javnosti, posebice po pitanju promocije izvedbenih umjetnosti u bolničkim ustanovama“, a što je rezultiralo „tadašnje širenje aktivnosti, povećanjem i uspostavljanjem redovnih klaunvodoktorskih posjeta bolnici i domu u gradu Rijeci.“ Iz navedenog se može zaključiti da projekti Kreativne Europe potiču voditelje da promišljaju o načinima pozicioniranja njihovih projekata u javnosti čime same institucije i/ili nezavisne organizacije dobivaju na vidljivosti u širem smislu, a također se s vidljivosti i povećava potencijalan broj publika koji bi bez takvog angažmana ostao manji nego što je u trenutku provedbe projekta. Ispitanici su također spomenuli kako su im projekti pomogli da umjetnici koji su sudjelovali u njima dobiju vidljivost na europskoj razini, ali i da problemi s kojima se

²³ Dragičević Šešić M., Stojković B., *Kultura; menadžment, animacija, marketing*, Kulturno informativni centar, Zagreb, 2013.

susreću prilikom produkcije svojih projekata također dobiju određenu vrstu vidljivosti pred onima koji kreiraju kulturne politike: „ulaskom u *circusnext* platformu, Cirkorame i ROO100 (Split), hrvatski cirkuski umjetnici dobili su na vidljivosti, kao i problemi s kojima se susreću u radu (nedostatak prostora za rad, nedostatak formalne edukacije, nedostatan financiranje cirkuskih umjetničkih projekata, nepriznavanje cirkusa kao izvedbene umjetnosti – nemogućnost dobivanja statusa slobodnog umjetnika...)“, o čemu govori Žinić Mijatović (*circusnext* platforma).

S druge strane, treba uzeti u obzir općenito malu vidljivost kulturnih sadržaja u hrvatskim medijima i to shvatiti kao izazov koji je pred kulturnim djelatnicima. Jedino se s osiguranjem dovoljne vidljivosti u medijskom prostoru može zadovoljiti i onaj gospodarski aspekt, a to je održivost projekata.

KAPACITETI

Kapaciteti institucija koje se bave izvedbenom umjetnošću, odnosno podkapacitiranost istih, u ovom se kontekstu nameće kao jedan od glavnih problema za veći broj projekata suradnje u programu Kreativna Europa. Gotovo svi predstavnici su istaknuli upravo to kao razlog zašto je u Hrvatskoj manji broj vodećih partnera, a i općenito korisnika Programa. Tako, Petra Glad (*Aerowaves*) ističe: „Institucije i organizacije u Hrvatskoj svakako bi mogle koristiti više mogućnosti ovog programa i prijavljivati veći broj projekata. Sudeći prema meni trenutno dostupnim informacijama, nije velik broj kazališta uključen u program. Obzirom da je za prijavu i provedbu projekata unutar programa potrebno specifično znanje, ali i pozamašna količina vremena, pretpostavljam da dio razloga leži baš u toj činjenici“, a gotovo svi intervjuirani predstavnici tvrde isto. Rješenje ovog problema leži u dodatnoj edukaciji producenata i/ili kulturnih menadžera upravo u smjeru razvijanja europskih projekata te projektnom menadžmentu projekata velikih kapaciteta kao što su projekti Kreativne Europe. Ukoliko se pažnja stavi na tu manjkavost postoji mogućnost rasta broja projekata, ali i suradnji koje mogu samo doprinijeti razvoju izvedbene umjetnosti na nacionalnoj, ali i međunarodnoj razini. Također, ovi kapaciteti se mogu povećati i većom povezanosti nezavisnih organizacija i kulturnih institucija iako, prema Žagar (*Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti*), „kulturne institucije svojim načinom rada, ali i financiranja, nemaju u stvari nikakav poticaj većeg angažmana u ovim projektima. Neizvjesnost oko (ne)mogućnosti osiguravanja resursa koje ovi projekti zahtijevaju također su često izvor averzije prema ovim projektima, kao i razina nerazumijevanja protokola i vrijednosnih sustava koje su nit vodilja kod europskih institucija. Stoga, vidim veći angažman u nezavisnom sektoru unatoč još većoj neizvjesnosti oko

osiguranja resursa, ali želja da se postigne nešto i da se afirmiramo u svojoj struci izvan lokalnog konteksta je visoko kotirajući faktor i motivacija za sudionike nezavisne scene.“ No, unatoč trenutnom jazu između kulturnih institucija i nezavisne scene u Hrvatskoj, sinergijom ta dva sektora svakako se može anticipirati prosperitet izvedbene umjetnosti.

SURADNJA

Za kvalitetnu provedbu projekata Programa potrebna je dobra i transparenta suradnja između partnera projekta, Deska Kreativne Europe pri Ministarstvu kulture i medija RH i ostalih partnera u projektu. Većina ispitanika je odgovorila kako je suradnja s Deskom Kreativne Europe bila vrlo zadovoljavajuća, osim Rajković (*apap – Performing Europe 2020*) koja je rekla: „Nismo puno kontaktirali Desk Kreativne Europe jer smo to sami dobro vodili, jer su kod nas svi projekti dolazili mimo institucija, kao ponude za suradnju. Naprosto smo se mi priključivali i nastavljali, eventualno vezano uz to koliko će sredstava Ministarstvo kulture odvojiti za te projekte, ali to nikad nismo mogli znati niti dobro procijeniti, niti baš računati na isto jer je, kako sam već istaknula, proizvoljno koliko će Ministarstvo uopće sudjelovati u tome.“ Kvalitetna suradnja s Deskom Kreativne Europe rezultira, osim bolje provedenim projektom, i sigurnošću koju osjećaju hrvatski partneri jer Desk (i Ministarstvo) uz financijsku i promotivnu podršku rade i dodatne edukacije koje pomažu voditeljima projekata da iste provedu do uspješno od početka do kraja. Uz suradnju s Deskom, bitan faktor za kvalitetnu provedbu projekata je i suradnja s ostalim partnerima u projektu, a svi ispitanici su vrlo zadovoljni s tom suradnjom. Osim transparente i dobre komunikacije, iz tih suradnji su se rodili i novi projekti pa je tako Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku nakon projekta *Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene*, u kojemu je bila manji partner, ušla u suradnju s LGL-om iz Slovenije: „Koliko smo se međusobno prepoznali i stekli međusobno povjerenje vidljivo je kroz novi zajednički projekt u kojem je partner s projekta „All strings“, LGL iz Slovenije nositelj, a Akademija drugi partner po veličini proračuna uz partnere iz Škotske i Litve.“ (Matić i Tretinjak, *Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene*)

Zaključno tome je da treba nastaviti njegovati kvalitetne suradnje te potencijalno prenijeti ova iskustva u druge suradnje koje se događaju na možda nižoj razini, ali koje svakako mogu rezultirati novim projektima te rastu izvedbene umjetnosti u Hrvatskoj.

Kada se uzmu u obzir iskustva hrvatskih partnera u projektima Kreativne Europe u području izvedbene umjetnosti, mogu se izraditi SWOT i PESTLE analize koje će obuhvatiti izvedbenu umjetnost u Hrvatskoj u kontekstu programa Kreativna Europa (2014. – 2020.).

4.2. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Njegovanje europskog identiteta i kulture - Mogućnost suradnje nekolicine članica EU-a na raznim projektima - Suradnja Republike Hrvatske (kao članice EU) s državama s kojima graniči (Srbija, Makedonija, Turska, Ujedinjeno Kraljevstvo, itd.) - Bogat umjetnički sadržaj - Povećana vidljivost manjih organizacija na europskoj sceni 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna educiranost voditelja projekta o vođenju EU projekata - Velika količina birokracije - Slaba medijska vidljivost za širu javnost
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Zapošljavanje velikog broja kulturnih i kreativnih profesionalca - Jačanje europske kulturne i kreativne industrije na globalnom tržištu - Umrežavanje hrvatskih studenata, profesora i profesionalaca s europskim - Dodatna edukacija profesionalaca iz sektora izvedbene umjetnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Smanjenje proračuna za program Kreativna Europa - Nepovoljna politička situacija – kultura je pri dnu liste prioriteta - Nezainteresiranost javnosti za projekte Kreativne Europe

4.3. PESTLE ANALIZA

P – političko okruženje

Program Kreativna Europa u hrvatskom kontekstu u djelatnosti izvedbenih umjetnosti doprinosi razvoju kulturnog identiteta nacije što bi mogao i trebao biti jedan od ciljeva kulturnih

politika jedne zemlje, no s obzirom na nedostatak jasne kulturne politike, vidljivost projekata među širom javnosti i na nacionalnoj razini nije velika.

S druge strane, nakon gotovo 10 godina hrvatskog članstva u EU i suradnje Deska Kreativne Europe pri Ministarstvu kulture i medija i kulturnih institucija te neprofitnih organizacija, razvija se odnos među istima koji ujedno i rezultira s jačanjem međunarodnih političkih veza pomoću kulture i kreativne industrije.

E – ekonomsko okruženje

Unatoč tome što je stav prema kulturi gotovo sličan u Europskoj uniji kao i u Hrvatskoj te vrlo mali postotak proračuna je predviđen za iste, kulturni i kreativni sektor su druga industrija po BDP-u (nakon prehrambene industrije) u oba slučaja. Također, program Kreativne Europe omogućava zapošljavanje kulturnih profesionalaca tijekom trajanja projekta (min. godina dana, maks. četiri godine) što doprinosi jačanju gospodarstva.

U obzir se treba uzeti i ekonomska kriza koja je nastala kao posljedica COVID-19 pandemije te uvelike oštetila sektor izvedbene umjetnosti.

Dobra praksa u Hrvatskoj je ta da postoji nacionalno sufinanciranje projekata programa Kreativna Europa što znači da se aktivnosti projekta sufinanciraju sredstvima Ministarstva kulture i medija RH putem *Pravilnika o sufinanciranju projekata odobrenih u okviru programa Europske unije Kreativna Europa*.²⁴

S – socijalno okruženje

Sudjelovanjem u projektima programa Kreativna Europa umjetnici su dužni otkriti i raditi na načinima razvoja publike što dovodi do integracije lokalnog stanovništva u svijet izvedbene umjetnosti. Također, suradnje doprinose multikulturalnosti budući da se događaju gostovanja inozemnih profesionalaca u RH. S obzirom na potrebe Kreativne Europe jačaju se i obrazovni kapaciteti koji educiraju buduće profesionalce u produkciji koji će moći kreirati s umjetnicima, ali i voditi zahtjevne EU projekte.

T – tehnološko okruženje

²⁴ Kreativni građani, „Program Kreativna Europa: potprogram Kultura“: http://deskkultura.hr/media/W1siZiIsIjIwMjAvMDEvMTcvMW14Ymc0YzVxZV8yMF8wMV8xNV9TbGF2b25za2lfQnJvZF9LcmVhdGl2bmlfZ3JhZGphbmKucGRmI1d/7fb5a90ca9fb9d2c/20-01-15_Slavonski-Brod-Kreativni-gradjani.pdf; mrežna stranica posjećena 9. veljače 2021.

Jedan od ciljeva programa Kreativne Europe je digitalizacija sadržaja, samim time se povećava dostupnost i upotreba novih tehnologija. COVID-19 kriza je potaknula, pogotovo izvedbene umjetnike, na promišljanje novih izvedbenih formi u mrežnom okruženju što dovodi do načelnog snižavanja troškova budući da su gostovanja privremeno onemogućena. Uz to se, kroz projekte provedene u razdoblju od 2014. do 2020., vidi potreba umjetnika za multimedijalnosti i kombinacijom analogne umjetnosti s visokom tehnologijom.

L – pravno okruženje

Velika količina birokracije i potrebne dokumentacije za ispunjavanje prijavnica i dalje stvara probleme voditeljima projekata. Uz to, voditelji su primorani poštovati legislativu Europske unije, ali i drugih partnerskih zemalja s kojima surađuju na projektu što može predstavljati problem ako komunikacija i podjela zadataka unutar projekta nije dovoljno transparentna.

E – ekološko okruženje

S jedne strane kroz umjetnost i projekte se može progovarati o ekološkim problemima i mogu se nuditi kreativna rješenja za borbu s klimatskim promjenama, onečišćenjem i sl., dok s druge strane, zbog putovanja umjetnika i ostalih sudionika u projektima, dolazi do dodatnog onečišćenja planete ako se ne koriste *ecofriendly* načini putovanja (npr. vlak).

5. NOVO RAZDOBLJE KREATIVNE EUROPE

5.1. KREATIVNA EUROPA 2021. – 2027.

U prosincu 2020. godine postignut je politički dogovor o programu Kreativna Europa za razdoblje 2021. – 2027. godine. Program Kreativna Europa u narednom razdoblju nastavlja s promocijom europske kulturne i jezične raznolikosti i europske kulturne baštine; nastavlja s podrškom kvalitetnog i raznolikog europskog rada koji doseže veliki broj publika i preko granica Unije; osnažuje međunarodnu dimenziju europskih kulturnih i kreativnih sektora te unapređuje kompetitivnost europskih kulturnih i kreativnih sektora (uključujući i audiovizualnu industriju) na svjetskom tržištu. Također, u okviru međusektorskog potprograma potpora će se

pružiti informativnom medijskom sektoru nizom aktivnosti za promicanje medijske pismenosti, pluralizma i slobode medija.²⁵

Jedan od glavnih izazova na koji će kulturne i kreativne organizacije i profesionalci morati odgovoriti tijekom idućeg razdoblja je trenutna situacija prouzrokovana pandemijom koronavirusa, ali i s posljedicama iste, koje nas čekaju po njezinom suzbijanju. Mnogi političari i gospodarstvenici se oslanjaju upravo na kulturni i kreativni sektor za izlaz iz ekonomske krize, a osim toga, prema riječima povjerenice Europske komisije za inovacije, istraživanje, kulturu, obrazovanje i mlade Marije Gabriel, „program Kreativna Europa ključan za promociju europske raznolikosti te konkurentnosti kulturnog i kreativnog sektora. Sada je osuvremenjen kako bi se sektor mogao nositi s izazovima današnjice, uključujući i s posljedicama pandemije.“²⁶.

U programu Kreativna Europa 2021. – 2027. novine se odnose na:

1. Više mogućnosti za kulturne i kreativne profesionalce da rade na prekograničnim projektima – povećana prekogranična suradnja za kulturne profesionalce; povećano financiranje europskih kulturnih mreža; obrazovanje i učenje putem boravka i rada u kulturnim organizacijama u inozemstvu
2. Veći naglasak na digitalizaciji koja utječe na kulturne i kreativne sektore – naglasak na inovativnom storytelling-u i virtualnoj stvarnosti; osnivanje mreže za Video-on-Demand platforme; veća podrška kinima koja prikazuju filmove Europske unije; Paneuropske distribucijske strategije; kreiranje mreže europskih festivala; poboljšanje legislative vezane uz audiovizualne medije
3. Veća promocija europskih kulturnih i kreativnih radova van granica EU – promocija, prodaja i brendiranje europskih radova na globalnom

²⁵„Postignut dogovor oko novog programa Kreativna Europa 2021. – 2027.“, <http://deskultura.hr/hr/novosti/postignut-je-dogovor-oko-novog-programa-kreativna-europa-2021-2027>; mrežna stranica posjećena 8. veljače 2021.

²⁶„Postignut dogovor oko novog programa Kreativna Europa 2021. – 2027.“, <http://deskultura.hr/hr/novosti/postignut-je-dogovor-oko-novog-programa-kreativna-europa-2021-2027>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

tržištu; predstavljanje europskih radova na međunarodnim festivalima;
poticanje networking-a mladih kreativnih poduzetnika

Usvojeni proračun za novo programsko razdoblje je veći za 0.6 milijardi eura, a iznosi 2.4 milijarde eura. Preraspodjela sredstava ostaje ista kao i u prethodnom razdoblju što znači da od proračuna za potprogram Kultura odlazi 31% proračuna, za program MEDIA 56%, a za potprogram Međusektorske suradnje 13% proračuna.

Koja je budućnost za izvedbenu umjetnost u narednom razdoblju?

Prošle, 2020. godine, održan je prvi Europski kazališni forum – prvi službeni dijalog između šireg kazališnog sektora i sektora izvedbenih umjetnosti i kreatora politika Europske unije, a koji je rezultat sedmomjesečnog procesa koji je spojio 12 europskih kazališnih mreža koje su predstavljale različite dionike, umjetničke forme i strukture unutar sektora. Grupa od 12 mreža zvana *Consortium*²⁷ sumirala je izazove i potrebe scenske i izvedbene umjetnosti koja se našla u nezavidnoj poziciji s obzirom na trenutačnu COVID-19 krizu te su ih predstavili u Dresdenskoj deklaraciji²⁸ objavljenoj u studenom 2020. godine. Na temelju donesenih prijedloga za kreiranje kulturne politike, a koji se odnose na izvedbene umjetnosti, može se zaključiti smjer razvoja izvedbenih umjetnosti unutar samog programa Kreativna Europa 2021. – 2027.

Prijedlozi za unaprjeđenje i održavanje sektora izvedbenih umjetnosti su:

1. Razvijanje sveobuhvatnog i koordiniranog plana za podršku i revitalizaciju sektora tijekom i poslije pandemije
2. Primjena Europskog okvira za radne uvjete u kulturnom i kreativnom sektoru i industriji koji je predložio Europski parlament u Rezoluciji kulturnog oporavka Europe
3. Adresiranje hitne potrebe da se obrani umjetnička sloboda koja potiče na razvoj kritičkog razmišljanja i refleksije
4. Povećanje naglasaka na uključivost, raznolikost i dostupnost u sektoru izvedbene umjetnosti, političkim agendama i programima financiranja sektora (u koji je uključen i program Kreativna Europa)

²⁷ *Consortium* čini 12 organizacija iz sektora izvedbenih umjetnosti: Assitej International, Bundesverb and Freie Darstellende Künste, Europe: Union of Theatre Schools and Academies, European Association of Independent Performing Arts, European Festival Association, European Theatre Convention, IETM, International Theatre Institute, mitos21, Pearle*, Live Performance Europe, PROSPERO, Union des Théâtres de l'Europe

²⁸ „The Dresden Declaration – Theatre and the Performing Arts in Today's Europe: Values, Challenges and the Way Forward“, The European Theatre Forum, <https://www.europeantheatreforum.eu/>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

5. Njegovanje međunarodnog karaktera u kazalištima i sektoru izvedbene umjetnosti
6. Adresiranje ekološke održivosti u sektoru izvedbene umjetnosti
7. Promoviranje Europskog kazališta i izvedbenih umjetnosti kao javnog prostora u kojemu se vode bitni društveni dijalozi i u kojem svi glasovi mogu doći do izražaja
8. Rad na konzistentnom prikupljanju podataka i arhiviranju istih unutar sektora

5.2. USPOREDBA PROGRAMA KREATIVNA EUROPA 2014. – 2020. I KREATIVNA EUROPA 2021. – 2027.

Program Kreativna Europa 2021. – 2027. je nastavak istoimenog programa koji je trajao od 2014. do 2020. godine. U prvom sedmogodišnjem razdoblju proračun programa bio je 1.462.724.000,00 eura, dok je za naredno razdoblje predviđen proračun od 2.4 milijarde eura. Program se nastavlja dijeliti u tri potprograma – MEDIA, Kultura i Međusektorske suradnje. Oba programa susrela su se, odnosno, susrest će se s rješavanjem neke vrste krize. Tijekom trajanja Kreativne Europe od 2014. do 2020. aktualna je bila migrantska kriza te su se posebno vrednovali projekti koji su se bavili integracijom izbjeglica i pitanjima migracija.²⁹ Program koji počinje ove (2021.) godine ispred sebe ima ne samo kreativni zadatak, već i zadatak doslovnog promišljanja novih produkcijskih, ali i umjetničkih formi koje se tiču odnosa kulturnog i kreativnog sektora i COVID-19 pandemije. U novom programu Kreativne Europe poseban je naglasak na digitalizaciju sadržaja od mrežnih platformi, digitalnih arhiva i novih formi koji su kombinacija standardne i tradicionalne umjetnosti s visokom tehnologijom. Također, veći će naglasak biti stavljen i na borbu protiv klimatskih promjena i onečišćenja okoliša.³⁰

U sljedećem razdoblju možemo očekivati i strukturalne promjene koje će se dogoditi na razini infrastruktura institucija budući da će iste morati početi brže pratiti promjene kulturnih trendova jer u sadašnjici ne mogu pratiti tempo dok su neprofitne organizacije puno prilagodljivije sadašnjem vremenu, ali im je infrastruktura nedovoljno razvijena da bi se mogli nositi s državnim aparatima koji uvjetuju financiranje i jednih i drugih. Stoga se može zaključiti da će

²⁹ Zygierewicy A., „Creative Europe Programme (2014 to 2020), European implementation assesment (update)“, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627127/EPRS_STU\(2018\)627127_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627127/EPRS_STU(2018)627127_EN.pdf); mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

³⁰ Creative Europe – Monitoring report 2019; <http://deskultura.hr/media/W1siZiIsIjIwMjAvMDkvMDIvMTNhZ3RleTZuZl9LRV9Nb25pdG9yaW5nX1JlcG9ydF8yMDE5LnBkZiJdXQ/734d780cbd47e600/KE%20Monitoring%20Report%202019.pdf>; mrežna stranica posjećena 31. siječnja 2021.

se tijekom razdoblja od 2021. do 2027. dogoditi i više – ne samo međunarodnih suradnji, već i lokalnih suradnji i koprodukcija između *mainstream* scene i nezavisne scene, odnosno institucija i neprofitnih organizacija.

6. PREDIKCIJE ZA IZVEDBENU UMJETNOST U HRVATSKOJ U KONTEKSTU PROGRAMA KREATIVNA EUROPA U RAZDOBLJU OD 2021. DO 2027.

Kada se uzmu u obzir odgovori voditelja projekata koji su odgovorili na pitanja vezana uz njihova iskustva u sudjelovanju u programu Kreativna Europa 2014. – 2020. i kada se uzmu programske smjernice za naredno razdoblje Kreativne Europe, izvedbena umjetnost u Hrvatskoj ima mogućnost za napredak i za još bolje povezivanje i njegovanje paneuropskog duha.

Kao glavni nedostatak svi intervjuirani su istaknuli kako nedostaje educiranih ljudi koji bi vodili projekte koji prelaze lokalne i nacionalne razine. Ono što bi se moglo poboljšati je edukacija studenata produkcije i kulturnog menadžmenta na sveučilištima diljem Hrvatske u smjeru EU projekata s naglaskom na program Kreativne Europe. Sama ta edukacija će dovesti studente i do drugih srodnih europskih fondova pomoću kojih će moći financirati svoje projekte. Također, obrazovne institucije i/ili neprofitne organizacije mogle bi ponuditi dodatne edukacije za kulturne profesionalce na kojima bi dobili potrebna znanja za pisanje i vođenje projekata u sklopu programa Kreativna Europa.

Veliki je izazov pred svim djelatnicima u sektoru izvedbene umjetnosti zbog ograničenja poslovanja prouzročenih COVID-19 pandemijom, no i prije pandemije jedna od smjernica Kreativne Europe 2021.-2027. bila je digitalizacija sadržaja i otkrivanje novih produkcijskih, ali i izvedbenih formi. Velika većina hrvatskih partnera je već i krenula na aktivnije spajanje umjetničkih formi s tehnološkim inovacijama. Stoga, može se zaključiti da nas čeka razdoblje izvedbene umjetnosti u virtualnoj stvarnosti.

Također institucije (kazališta i obrazovne institucije) bi trebale više sudjelovati u projektima Kreativne Europe i povezivati se s drugim europskim institucijama. U ovom slučaju najveću

prepreku predstavlja tromost institucija i mali broj educiranih ljudi koji su spremni voditi EU projekte, a uz to institucije teže odgovaraju brzim promjenama na sceni. S druge strane, neprofitne organizacije bi se potencijalno mogle udružiti i time osnažiti svoje kapacitete i na taj način još više sudjelovati u programu Kreativne Europe. Također, za dobrobit hrvatske izvedbene scene, bilo bi dobro pomiriti jaz između institucija i neprofitnih organizacija te uspostaviti nove produkcijske modele koji bi ojačali njihovu suradnju i samim time bi bili bolje pozicionirani na europskoj sceni, ali i tržištu.

7. ZAKLJUČAK

Početak 2021. godine počinje novo razdoblje programa Kreativna Europa koje će trajati do 2027. godine, a izvedbena umjetnost se u istom tom trenutku nalazi u velikoj krizi prouzrokovanoj globalnom pandemijom virusa COVID-19. Na sreću (ili nesreću) ovo nije prva kriza s kojom se kulturni i kreativni sektor susreće unazad 10 godina. Tijekom prethodnog razdoblja Kreativne Europe stari kontinent je pogodila i migrantska kriza prouzrokovana ratom u Siriji te velikim valom izbjeglica s područja Bliskog istoka koji su svoju sreću i mir pokušali pronaći upravo u Europi. Umjetnost, a potom i kulturni sektor, su uglavnom među prvima koji reagiraju te integriraju nove i stare 'normalnosti'. Kulturni i kreativni sektor, osim što doprinose gospodarskom rastu, također doprinose i održavanju paneuropskog duha unutar *granica* Europe. Glavna snaga Europske unije leži u njezinim različitostima okupljenim oko zajedničkih ciljeva, a to su sloboda i jedinstvo svih svojih građana. Upravo pomoću kulture i programa Kreativna Europa koji istu financira se glavna načela EU i dalje održavaju.

Izvedbena umjetnost ima veliku moć u javnosti i može biti mjesto susreta, dijaloga, prostora potpune slobode i kritičkog razmišljanja. Kako bi ista napredovala i nastavila svoj životni tok mora odgovarati na izazove koji su u sadašnjem trenutku bačeni pred nju. Budući da program Kreativna Europa omogućuje umrežavanje profesionalaca iz kulturnog i kreativnog sektora u paneuropskom duhu te pruža financijsku podršku umjetnicima izvedbene umjetnosti, ali i umjetnost *per se*, Program može doprinijeti ne samo duhovnom jačanju Europljana koji su teško pogođeni COVID-19 pandemijom, već i ekonomskom i gospodarskom rastu Europe te izlasku iz još jedne krize.

Kako bi što uspješnije umjetnici izvedbenih umjetnosti, ali i dionici kulture, izveli svoje sektore iz kriza bilo je potrebno napraviti analizu prošlog razdoblja Kreativne Europe te vidjeti u kojim okolnostima su djelovali te koja su njihova iskustva. Na temelju šest intervjua hrvatskih institucija i/ili nezavisnih umjetničkih organizacija, nakon što su uspoređena njihova iskustva u sudjelovanju u projektima Europe, slika za budućnost kako izvedbene umjetnosti tako i kulturnog sektora je puno jasnija. Svaka kriza nas nauči nečemu pa nas je isto tako i trenutna kriza u kojoj se nalazi cijeli svijet naučila (kao zajednicu) koliko je bitno biti umrežen i povezan sa svojim partnerima jer jedino iz suradnji koje prelaze fizičke granice je moguć prosperitet u danim okolnostima. U narednih sedam godina možemo očekivati izmještanje izvedbene

umjetnosti iz stvarnog prostora u virtualni čime će umjetnici biti primorani promišljati van zadanih i do sada naučenih okvira. Zadatak pred svim dionicima Kreativne Europe nije niti malo lak, ali svakako je inspirativan te izaziva od umjetnika preko producenata i kulturnih menadžera do samih političara koji kreiraju kulturne politike da promisle o napuštanju starih obrazaca produkcije, izvedbe i upravljanja kulturom unutar jedne države.

8. POPIS LITERATURE I OSTALIH IZVORA

LITERATURA:

1. Dragičević Šešić M., Stojković B.; *Kultura: menadžment, animacija, marketing*, Kulturno informativni centar, Zagreb, 2013.
2. *Kreativna Europa*, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske – Služba za kulturne i kreativne industrije, Zagreb, prosinac 2015.
3. Klaić, D.; *Početi iznova – Promena teatarskog sistema*, Fakultet dramskih umjetnosti Cetinje, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Clio, Beograd, 2016.
4. Primorac, J., Obuljen Koržinek, N., Uzelac, A.; *Položaj i uloga kulture u Agendi EU. Policy implikacije potprograma Kultura u programu Kreativna Europa*, IRMO, Zagreb, 2017.

UREDBE I DOKUMENTI:

1. *Uredba (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. - 2020.) i stavljanju izvan snage odluka br. 1718/2006/EZ, br. 1855/2006/EZ i br. 1041/2009/EZ;*

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cce7f3e0-3e91-41dd-8746-2878e59c3ba5/language-hr>

/mrežna stranica posjećena 24. veljače 2021./

2. Nacionalno sufinanciranje hrvatskih institucija koje sudjeluju u projektima programa Europske unije Kultura i Kreativna Europa u 2020.;

<https://min-kulture.gov.hr/financiranje/odobreni-programi-u-2020-godini/nacionalno-sufinanciranje-hrvatskih-institucija-koje-sudjeluju-u-projektima-programa-europske-unije-kultura-i-kreativna-europa-u-2020/19258>

/mrežna stranica posjećena 25. veljače 2021./

3. Sufinanciranje Ministarstva kulture hrvatskih institucija koje sudjeluju u projektima programa Kreativna Europa u 2019. godini;

<https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/sufinanciranje-ministarstva-kulture-hrvatskih-institucija-koje-sudjeluju-u-projektima-programa-kreativna-europa-u-2019-godini-18811/18811>

/mrežna stranica posjećena 25. veljače 2021./

4. Nacionalno sufinanciranje hrvatskih institucija koje sudjeluju u projektima programa Kreativna Europa (pregled sa stanjem 14. 3. 2018.);

https://minkulture.gov.hr/userdocsimages/arhiva/FINANCIRANJE/Pravilnik18_tablica%20za%20web,%20mala.pdf;

/mrežna stranica posjećena 25. veljače 2021./

5. Sufinanciranje Ministarstva kulture hrvatskih institucija koje sudjeluju u projektima programa Europske unije Kultura i Kreativna Europa u 2017. godini;

<https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-desno/novosti-9792/sufinanciranje-ministarstva-kulture-hrvatskih-institucija-koje-sudjeluju-u-projektima-programa-europske-unije-kultura-i-kreativna-europa-u-2017-godini-14575/14575>;

/mrežna stranica posjećena 25. veljače 2021./

6. Sufinanciranje hrvatskih institucija koje sudjeluju u projektima programa Europske unije Kultura i Kreativna Europa u 2016. godini (pregled sa stanjem 7. 4. 2016.);

<https://min-kulture.gov.hr/program-europske-unije-kreativna-europa/novosti-9792/sufinanciranje-hrvatskih-institucija-koje-sudjeluju-u-projektima-programa-europske-unije-kultura-i-kreativna-europa-u-2016-godini-7-4-2016/13102>;

/mrežna stranica posjećena 25. veljače 2021./

MREŽNI IZVORI:

1. *Ciljevi i vrijednosti EU-a*;

https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr;

/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./

2. *Creative Europe – Monitoring report 2019*;

<http://deskkultura.hr/media/W1siZiIsIjIwMjAvMDkvMDIvMTNhZ3RleTZuZlF9LRV9Nb25pdG9yaW5nX1JlcG9ydF8yMDE5LnBkZiJdXQ/734d780cbd47e600/KE%20Monitoring%20Report%202019.pdf>;

/mrežna stranica posjećena 31. siječnja 2021./

3. Desk Kreativna Europa, *Europske platforme*;

<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-europske-platforme>;

/mrežna stranica posjećena 16. siječnja 2021./

4. Desk Kreativna Europa, *Manji projekti suradnje*;

<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-manji-projekti-suradnje>;

/mrežna stranica posjećena 16. siječnja 2021./

5. Desk Kreativna Europa, *Književni prijevodi*;

- <http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-knjizevni-prijevodi>;
/mrežna stranica posjećena 16. siječnja 2021./
6. Desk Kreativna Europa, *O nama*;
<http://deskkultura.hr/hr/o-nama>;
/mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021./
7. Desk Kreativna Europa, *Veći projekti suradnje*;
<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-veci-projekti-suradnje>;
/mrežna stranica posjećena 16. siječnja 2021./
8. *Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu (EACEA)*;
https://ec.europa.eu/info/departments/education-audiovisual-and-culture_hr;
/mrežna stranica posjećena 7. siječnja 2021./
9. *Kreativna Europa*;
<https://strukturnifondovi.hr/kreativna-europa-creative-europe/>;
/mrežna stranica posjećena 2. veljače 2021./
10. Kreativni građani, *Program Kreativna Europa: potprogram Kultura*;
http://deskkultura.hr/media/W1siZiIsIjIwMjAvMDEvMTcvMW14Ymc0YzVxZV8yMF8wMV8xNV9TbGF2b25za2lfQnJvZF9LcmVhdGl2bmlfZ3JhZGphbmkuGRmll1d/7fb5a90ca9fb9d2c/20-01-15_Slavonski-Brod-Kreativni-gradjani.pdf;
/mrežna stranica posjećena 9. veljače 2021./
11. Desk Kreativna Europa, *Nacionalno sufinanciranje*;
<http://deskkultura.hr/hr/natjecaji/nacionalno-sufinanciranje>;
/mrežna stranica posjećena 20. siječnja 2021./
12. *Postignut dogovor oko novog programa Kreativna Europa 2021 – 2027.*;
<http://deskkultura.hr/hr/novosti/postignut-je-dogovor-oko-novog-programa-kreativna-europa-2021-2027>;
/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./
13. *Što je program Kultura 2007. – 2013.?*;
<https://min-kulture.gov.hr/arhiva-344/hrvatski/desni-izbornik/program-europske-unije-kultura-2007-2013/sto-je-program-kultura-2007-2013/7533>;
/mrežna stranica posjećena 9. veljače 2021./
14. *The Dresden Declaration – Theatre and the Performing Arts in Today's Europe: Values, Challenges and the Way Forward*, The European Theatre Forum;
<https://www.europeantheatreforum.eu/>;
/mrežna stranica posjećena 9. veljače 2021./

15. Zygierewicy A., *Creative Europe Programme (2014 to 2020), European implementation assesment (update)*;
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627127/EPRS_STU\(2018\)627127_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627127/EPRS_STU(2018)627127_EN.pdf);
/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./

FOTOGRAFIJE:

1. Fotografija 1.
Svi su konci na mjestu: Pioniri europskog lutkarstva iza scene; Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku;
<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-manji-projekti-suradnje/svi-su-konci-na-mjestu-pioniri-europskog-lutkarstva-iza-scene>
/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./
2. Fotografija 2.
apap - Performing Europe 2020; Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu;
<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-veci-projekti-suradnje/apap-performing-europe-2020>;
/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./
3. Fotografija 3.
circusnext platforma; Cirkorama; fotografirao Milan Szypura;
<https://cirkorama.org/hr/circusnext-platform/>;
/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./
4. Fotografija 4.
Aerovawes, Zagrebački plesni ansambl;
Fotografirao Andi Bančić za Festival plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčent 2020.
5. Fotografija 5.
Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti; CRVENI NOSOVI klaunovidoktori;
<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-veci-projekti-suradnje/lica-iza-nosa-promoviranje-bolnickog-klauniranja-kao-prepoznatog-zanra-izvedbenih-umjetnosti>;
/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./
6. Fotografija 6.
Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti, Hrvatski institut za pokret i ples;

<http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-manji-projekti-suradnje/nove-forme-mixdoor-praksi-izvedbenih-umjetnosti>;

/mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021./

9. PRILOZI

9.1. TABLICE

9.1.1. Tablica 1.

Tablični prikaz trajanja projekata:

Naziv projekta	Početak projekta	Završetak projekta
Manji projekt suradnje: <i>Svi su konci na mjestu:</i> <i>Pioniri lutkarstva iza scene</i>	30. 9. 2015.	30. 9. 2017.
Manji projekt suradnje: <i>Nove forme Mixdoor praksi</i> <i>izvedbenih umjetnosti</i>	1. 11. 2014.	25. 7. 2016.
Veći projekt suradnje: <i>apap – Performing Europe</i> <i>2020</i>	1. 6. 2014.	31. 5. 2020.
Veći projekt suradnje: <i>Lica iza nosa -</i> <i>promoviranje bolničkog</i> <i>klauniranja kao</i> <i>prepoznatog žanra</i> <i>izvedbenih umjetnosti</i>	6. 10. 2014.	5. 10. 2016.
Projekt Europske platforme: <i>circusnext platforma</i>	1. 11. 2017.	3. 10. 2021.*
Projekt Europske platforme: <i>Aerowaves</i>	1. 1. 2017.	30. 9. 2021.*

*Projekti circusnext platforma i Aerowaves su prolongirani zbog pandemije COVID-19 virusa.

9.1.2. Tablica 2.

Tablični prikaz iznosa EU potpora odabranih projekata za istraživanje:

Naziv projekta	Iznos EU potpore
Manji projekt suradnje: <i>Svi su konci na mjestu: Pioniri lutkarstva iza scene</i>	199.476,00 €
Manji projekt suradnje: <i>Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti</i>	200.000,00 €
Veći projekt suradnje: <i>apap – Performing Europe 2020</i>	2.000.000,00 €
Veći projekt suradnje: <i>Lica iza nosa – promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti</i>	536.368,25 €
Projekt Europske platforme: <i>circusnext platforma</i>	500.000,00 €
Projekt Europske platforme: <i>Aerowaves</i>	500.000,00 €

9.1.3. Tablica 3.

Tablični prikaz iznosa sufinanciranja od strane Ministarstva kulture i medija RH odabranih projekata od 2016. do 2020. godine:

NAZIV PROJEKTA	IZNOS				
	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Manji projekt suradnje: <i>Svi su konci na mjestu: Pioniri lutkarstva iza scene</i>	14.000,00 kn	10.000,00 kn	/	/	/
Manji projekt suradnje:	/	/	/	/	/

<i>Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti³¹</i>					
Veći projekt suradnje: <i>apap – Performing Europe 2020</i>	70.000,00 kn	70.000,00 kn	60.000,00 kn	50.000,00 kn	/
Veći projekt suradnje: <i>Lica iza nosa - promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti</i>	11.000,00 kn	/	/	/	/
Projekt Europske platforme: <i>circusnext platforma</i>	/	/	/	16.000,00 kn	14.500,00 kn
Projekt Europske platforme: <i>Aerowaves</i>	/	/	/	14.000,00 kn	14.000,00 kn

³¹ U podacima dostupnim na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija RH nema podataka o iznosima sufinanciranja za projekt *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti*.

9.2. FOTOGRAFIJE

9.2.1. Fotografija 1.

Manji projekt suradnje: *Svi su konci na mjestu: Pioniri lutkarstva iza scene.*³²

9.2.2. Fotografija 2.

Manji projekt suradnje: *Nove forme Mixdoor praksi izvedbenih umjetnosti.*³³

³² Fotografija je preuzeta s mrežne stranice: <http://deskultura.hr/hr/projekti/natjecaj-manji-projekti-suradnje/svi-su-konci-na-mjestu-pioniri-europskog-lutkarstva-iza-scene>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

³³ Fotografija je preuzeta s mrežne stranice: <http://deskultura.hr/hr/projekti/natjecaj-manji-projekti-suradnje/nove-forme-mixdoor-praksi-izvedbenih-umjetnosti>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

9.2.3. Fotografija 3.

Veći projekt suradnje: *apap – Performing Europe 2020*; Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu.³⁴

9.2.4. Fotografija 4.

Veći projekt suradnje: *Lica iza nosa - promoviranje bolničkog klauniranja kao prepoznatog žanra izvedbenih umjetnosti*.³⁵

³⁴ Fotografija je preuzeta s mrežne stranice: <http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-veci-projekti-suradnje/apap-performing-europe-2020>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

³⁵ Fotografija je preuzeta s mrežne stranice: <http://deskkultura.hr/hr/projekti/natjecaj-veci-projekti-suradnje/lica-iza-nosa-promoviranje-bolnickog-klauniranja-kao-prepoznatog-zanra-izvedbenih-umjetnosti>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

9.2.5. Fotografija 5.

Projekt Europske platforme: *circusnext* platforma.³⁶

9.2.6. Fotografija 6.

Projekt Europske platforme: *Aerowaves*.³⁷

³⁶ Fotografirao Milan Szytura, a fotografija je preuzeta s mrežne stranice: <https://cirkorama.org/hr/circusnext-platform/>; mrežna stranica posjećena 1. veljače 2021.

³⁷ Fotografirao Andi Bančić za Festival plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčent 2020.

10. KRATAK ŽIVOTOPIS

Iris Tomić rođena je 27. ožujka 1996. godine u Osijeku. Preddiplomski studij Produkcije na Akademiji dramske umjetnosti upisuje 2014., a diplomski studij Produkcija scenskih i izvedbenih umjetnosti 2017. godine. U sklopu preddiplomskog studija Produkcije dobila je dvije Rektorove nagrade i ostvarila je brojne sveučilišne i akademske suradnje, a na prvoj godini diplomskog studija dobila je Dekaničinu nagradu za produkciju revije dramskog teksta „DeSADU“.

Tijekom preddiplomskog i diplomskog studija sudjelovala je na raznim konferencijama o kulturnim politikama, produkciji, filmskoj distribuciji i sl. te je jedan semestar provela na Sveučilištu „Lucian Blaga“ Sibiu u Rumunjskoj u sklopu Erasmus+ programa.

Do sada je surađivala s nekolicinom produkcijskih kuća, umjetničkih organizacija, udruga i kazališta (Jaako dobra produkcija, Kultura promjene, u.o. Teatar Exit, u.o. StudioChekhov Croatia, udruga Oksimoron, udruga Dizajn Centar Zagreb, Baba i Deda d.o.o., u.o. Zagreb Film Festival, u.o. Auzvinkl, Agencija 404, itd.) na raznim projektima.

Uz bavljenje produkcijom, kreira i vodi radionice posvećene kazalištu (2 radionice za srednjoškolce i 1 za studente u Puli, mentorica studentima FERITOS-a i AUKOS-a na projektu „Digitalizacija kulture baštine općine Bale“, suvoditeljica radionice „Uvod u tehniku Michaela Chekhova“ u StudioChekhov Croatia u Zagrebu).

Od prve godine fakulteta sudjeluje na međunarodnoj ljetnoj akademiji Michael Chekhov u Grožnjanu kao producentica i polaznica, a uz to je sudjelovala i na nekoliko projekata financiranih od strane Europske unije („EDUlab Policy“, IRO; „This is us!“, Erasmus+ Youth Exchange, itd.).